

REVISTA PEDAGOGICĂ

Nu este mărire fără
virtute; dar nici vir-
tute fără lumină. Deci
lumina înainte de toate.

Națiunea ce mai mare
este aceea care are cele
mai multe școli.
Școala este arma viito-
rului.

Familia și școala trebuie
să lucreze împreună la o-
ducția copiilor.
Scopul principal al edu-
cației este formarea carac-
terelor energice și morale.
Educația și ajunge șco-
lul prin ajutorul instruc-
ției.

ANUL NOÛ 1892

Acest număr al revistei este ultimul până la finele curentului an civil 1891; de aceea urăm cititorilor noștri ca viitorul an 1892 ce va începe la finele acestei luni să le fie spre bine.

ENIÛ-BĂLTEANU

București, Calea Moșilor 138.

BUCOVINA

I. Indiferența noastră față cu Românismul. — II. Rolul Academiei Române. — III. Starea culturală a Românilor Bucovineni.

Nepăsare, nepăsare și iarăși nepăsare !

Iată cuvîntul care resumă starea spiritului public la noi față cu marea cestiune a Românismului.

În adevăr, noi suntem sterpi de simțiminte patriotice, de acele simțiminte ce vedem că însuflețesc pe Greci, Unguri și alte nații. Din nenorocire, însuși Statul român nu face nimic sau aproape nimic în această privință. Bărbații noștri politici din capul trebilor, luați de vârtejul politicei nu mai au timpul nici seninătatea necesară spre a putea vedea mai departe.

N'ar fi oare bine ca să se însărcineze Academia Română cu propagarea limbii, culturii și aspirațiunilor naționale la toți Români?

Sîntem siguri că Academia Română ar face mult pe acest teren, dacă i s'ar da toată latitudinea și toate mijloacele bănești. În adevăr, această instituțiune care numără printre membrii săi și Români din țările suse streinilor, fiind permanentă și nesupusă fluctuațiunilor politice, ar fi mai bine în poziție să lucreze pentru idealul nostru prin cultură, întrebuițînd condeiul, graiul, darea de premii și însemnate ajutoare bănești. Țara noastră cheltuește anual zeci de milioane de lei pentru scopuri de mică importanță. Nici un bun Român nu s'ar împotrivi a se da anual două trei milioane pentru cultivarea simțimintelor naționale la toți Români. Fi-vom auziți ?

Ceea ce ne-a făcut să atingem aci această cestiune, este mîhnirea ce ne-a cuprins sufletul cînd am citit svârcolirea bieților Români Bucovineni spre a-și cultiva limba și spre a-și conserva încă câte ceva româ-

nesc. În adevăr, acum 114 ani, când această dulce Bucovina fu răpită de la sinul iubitei Moldove, era o veselă grădină a Românismlui, pe când astăzi au năpădit-o buruienile sêlbatice, așa în cât ultimele flori românești luptă cu disperare spre a scăpa să nu fie înăbușite. Dar se poate ca, până în cele din urmă, să li se sleiască puterile și să cadă sdrobite sub numărul covârșitor al inamicilor, dacă nu le va veni nimeni în ajutor. Acesta este cuvîntul care ne face să apelăm la toți compatrioții noștri cu durere de inimă pentru cauza Românismlui ca să pună în mișcare *cerul și pămîntul* spre a veni în ajutorul fraților noștri apăsați.

Eniu Bălteanu.

SOCIETĂȚI ROMÂNE ÎN BUCOVINA ¹⁾

Societatea pentru cultura și literatura română. — Comitetul acestei societăți a publicat raportul lucrărilor sale, de la 1 Decembrie 1890 până la 30 Noembrie 1891.

Partea I tractează despre ocupația comitetului cu următoarele trei moțiuni primite de adunarea generală din anul trecut.

1. Studiarea cestiunii dacă s'ar putea face lecții publice pentru meseriașii români în zile de sêrbători și Duminică.

Cu privire la aceasta, comitetul s'a pus în relație cu meseriașii cari au răspuns că vor urma cu plăcere și cu mulțumire la ast-fel de lecții, dar numai iarna, căci vara sunt respândiți dupe lucru.

2. A doua moțiune este și mai importantă: să se studieze starea actuală a poporului român din Bucovina și mijloacele cari ar fi oportun a le întrebuița spre a putea înlătura *unele* din relele cari bântue poporul în privința materială, morală și intelectuală, împiedicându-l ast-fel în cultură și progres.

1) În numărul precedent am vorbit despre Societatea „Junimea“ a studenților români din Bucovina.

Comitetul comunică că această moțiune îmbrățișează un câmp prea întins ceea ce nu se putea lucra într'un singur an. Dar, din cât a putut el constata, între instituțiile menite a ajuta luminarea și înaintarea poporului, sunt școalele populare și societățile cari au de scop ajutarea tineretului școlar, precum societatea *Școala Română* din Suceava și *Societatea Doamnelor Române din Bucovina, în Cernăuți*.

3. Moțiunea a treia privește modificarea statutelor, pentru care comitetul a prezentat un nou proiect de statute.

Înainte de a păși la celelalte, comitetul constată că din lipsă de mijloace bănești societatea nu poate face mare lucru; căci, dacă ar avea mijloace și-ar putea îndeplini activitatea ei asupra întregului popor românesc din Bucovina.

Cu toate acestea comitetul arată că societatea cu mijloacele ei restrânse a putut ajuta anual câte 100—120 de scolarî săraci, dând unora haîne de iarnă, altora cărți, etc. și aceasta mai mult prin stăruința Doamnelor române.

În anul 1891, comitetul a publicat și trei broșuri, din *Biblioteca pentru tinerimea adultă*. S'au ținut și patru lecții din cari 2 foarte importante, anume: I. *Importanța limbii materne la cultivarea unui popor*, de profesorul G. Buliga; II. *Schițe etnografice-istorice despre teritoriul Bucovinei din timpurile antice până la ivirea Dacilor*, de d. Nicu Tarasievici, etc.

Partea II a raportului tractează despre biblioteca și cabinetul de lectură a societății.

Partea III coprinde starea financiară a societății și fundațiunile administrate de societate.

Societatea doamnelor române din Bucovina. — Vineri, 6 curent. în Cernăuți s'a distribuit îmbrăcăminte la 200 copii sërmani din societatea doamnelor române în Bucovina, cu care ocazie S. s. părintele archimandrit Repta a pronunțat un discurs foarte important care ar face mare plăcere cititorilor noștri dacă l'am putea reproduce, dar nu putem face aceasta din lipsa de spațiu.

Societatea arheologică română din Bucovina.—Această societate s'a fondat în 1886 și totuși a făcut progrese frumoase. Ea a strâns sumă de obiecte. Scopul principal al ei este de a lucra printre Români la deșteptarea interesului pentru anticitățile lor naționale, bisericești și seculare în genere, precum și a contribui pe cât va fi cu putință la răspândirea științelor arheologice printre ei. Pe lângă acestea a aduna, a descrie și a conserva orî-ce anticități bisericești sau seculare aflate în Bucovina sau și pe aiurea.

Societatea Școala Română.—Această societate a adus de asemenea serviciul Românilor Bucoveneni, introducînd cursuri speciale la unele școli, etc.

Dacă aceste societăți ar dispune de oare-cari mijloace financiare, ar aduce mari foloase poporului român din Bucovina. Cine are urechi de auzit, audă.

E. B.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

PESTALOZZI¹⁾

Iulian de Paris, amicul sincer al lui Pestalozzi, care-î adusese mai mulți școlari, între cari și doi fii ai săi, cercă să decidă pe Pestalozzi a renunța la direcția institutului de la Yverdon, și să-l cedeze lui Felleberg, cu care se împăcase de mult Pestalozzi. Toată lumea părea de acord asupra acestei propuneri, din cauza slăbiciunii în care se afla bătrânul pedagog, care primi să se retragă la Hofwyl, reședința lui Felleberg, unde fu tractat cu toate îngrijirile până se reînsănătoși. Atunci la 18 Octomvrie 1817, Felleberg îl înșelă să subscrie un contract, prin care Pestalozzi se obliga: 1) ca venitul produs din subscripțiuni pentru publicarea ope-

1) Vezi numărul precedent.

rilor sale să fie destinat la înființarea unei școale pentru copiii săraci; 2) ca institutul din Yverdon să fie pus sub direcția unei persoane numită de Postalozzi și de Fellenberg, iar personalul didactic să fie supus aprobării lui Fellenberg; 3) ca Schmid, îndată ce nu va mai fi trebuincios institutului, să fie numit directorul școalei de copii săraci ce se va înființa; 4) ca mobilierul institutului să se plătească lui Pestalozzi în trei rânduri în decurs de zece ani; 5) ca Pestalozzi să nu reclame nimic din capitalurile cheltuite de el pentru institut; dar, în schimb, să primească o pensiuă viageră de 1600 franci; 6) ca drepturile de autor ce avea să primească de la librarul Cotta pentru ediția completă a operilor sale să rămână proprietatea sa personală; 7) ca Gottlieb Pestalozzi să meargă la Hofwyl spre a dobândi cunoștințele agricole necesare exploatării domeniului Neuhoof și 8) ca Pestalozzi să poată locui în institutul din Yverdon sau în cel de la Hofwyl, fără să cheltuiască nimic. Cam acesta era pe scurt cuprinsul convențiunii ce Fellenberg făcuse pe bătrânul pedagog să subscrie, prin care Fellenberg primia tot și nu da nimic, iar Pestalozzi perdea tot: independență, demnitate, drepturi și venituri, ceea-ce indignă cu totul pe Schmid și pe credincioasa Lisbet, iar Pestalozzi căzu în disperare că-și pusese semnătura pe un asemenea act. Fellenberg însă și trimisese la Yverdon pe Stähele, ca agent al său, în scopul de a-i încredința direcția institutului. Pestalozzi n'avu ce face, îl primi între personalul institutului, dar Schmid se duse la Hofwyl cu intenția de a îndupleca pe Fellenberg să renunțe la convenție. Acesta nu numai că nu cedă, dar îl îmbrânci afară din cas, ¹⁾ din care moment, îi deveni dușmanul de moarte, persecutându-l pe toate căile și contribuind, prin ca-

¹⁾ Vezi «Fellenberg's Klage» de Schmid, pag. 28.

lomniile sale, spre a se da lui Schmid tot felul de nume rele, precum ipocrit, lacom de bani, înșelător, etc., ceea-ce s'a reproduș de unii biografi.

În Noemvrie, Stähele citi lui Pestalozzi o scrisoare din partea lui Fellenberg, prin care îi spunea în termeni prefăcuți drepturile sale asupra institutului; Pestalozzi însă îi răspunde pe dată că el nu înțelegea ast-fel convenția și că mai bine ar voi să moară în ospiciu la Zurich, de cât să fie supus la capriciul altuia, fie că i s'ar da ospitalitate în însuși palatul aceluia.

Fellenberg, vèzènd în aceasta influența lui Schmid, publică în *Allgemeine Zeitung*, un articol prin care spera să silească pe Pestalozzi a executa convenția; dar acesta respunse povestind faptele și explicându-le. Atunci Stähele și alți trei profesori cerură lui Pestalozzi să alunge pe Schmid din institut; dar bătrânul nu cedă, ci din contră goni pe Stähele și certă pe cei trei profesori. Această faptă îndârji cu totul pe Fellenberg, care amenință pe Pestalozzi și puse să se tipărească la Aarau, o broșură în termeni violenți. Iulian de Paris supărându-se și el confra lui Pestalozzi, își retrase din institut copiii săi și elevii francezi ce adusese. El se supără pe Pestalozzi, din cauză că acestuia nu-i convenia convenția lui Fellenberg, al cărui promotor fusese dînsul.

Precum vedem, anul 1817 fu rău pentru Pestalozzi : se certă cu Krüsi, cu Niederer, Fellenberg și Iulian de Paris; dar tot acest an î-aduse și foloase mari : avea să primească de la Cotta aproape 900 de ludovicî pentru ediția operilor sale în 12 volume a 25 coale de tipar fie-care volum, a câte trei ludovicî de fie-care coală; afară de aceasta, subscripțiile produsese 100.000 de franci, din cari jumătate i se cuvenia lui, ceea-ce făcea 50.000 de franci.

Subscripțiunile se ridicară atât de mult, din cauză că se înscrișeră nu numai amicii și admiratorii lui

Pestalozzi, ci și mai mulți suverani; ast-fel împăratul Rusiei subscrise 5.000 de ruble, regele Prusiei 400 de taleri (=1200 franci), regele Bavariei 700 de fiorini, etc.

În fața unei perspective așa de frumoasă, Pestalozzi se hotărî ca, cei 50.000 de lei ce-î revenia din subscripții, să-î constituie un fond din al cărui venit să se ajute educațiunea poporului. Schmid se opuse, arătându-i că nu face bine, căci cu ceea-ce i se cuvine din dreptul de autor al operilor nu va putea plăti datoriile institutului; dar bătrânul fu neînduplecat în hotărîrea sa.

Pestalozzi văzînd îmbunătățirea stării sale materiale, luă pe nepotu-său Gottlieb ¹⁾ de la meșteșugul de tăbăcărie la care era dat și-l aduse lângă dînsul în institut spre a-l lăsa de moștenitor și continuator al operii sale educative. Ast-fel, în ziua de 12 Ianuarie 1818, când sîrbători al 72-lea an al vieții sale, el pronunță un discurs lung, în care declară în public că cei 50.000 de franci ce i se cuvin din subscripțiunii la operele sale îi dăruiește pentru cauza educațiunii populare, în scopul de a se studia și experimenta principii și proceduri proprii simplificării treptate a mijloacelor de educațiune și instrucțiune, așa ca copiii să fie crescuți și instruiți pe cât s'ar putea chiar în sinul familiei, de ori-care din membrii familiei; 2) în scopul de a prepara institutori și institutoare, formați pentru această misie; 3) pentru înființarea uneia sau mai multor școli de încercare, unde copiii vor învăța cunoștințele elementare și 4) spre perfecționarea continuă a tuturor mijloacelor de învățare și educațiune domestică pentru popor. Propuînd acestea, venerabilul bătrîn știa că suma ce oferea era puțin lucru, dar spera că se vor mai găsi persoane generoase cari să facă daruri pentru această

¹⁾ Gottlieb era atunci în etate de 19 ani.

operă; căci dinsul și colaboratorii săi contribuiesc cu munca lor care este cea mai mare moștenire ce lasă. În urmă, declară că continuatorul operii sale educative va fi Gottlieb Pestalozzi sub călăuzirea lui Schmid. Cu această ocazie vorbește atât de calitățile cât și de defectele acestuia. Terminând, face un călduros apel la foștii săi colaboratori și amici, în special la Niederer și Krüsi, rugându-i să se împace și să lucreze împreună la completarea operii educative, la care au conlucrat atâta timp. Aceștia însă nu se înduplecară la această propunere despre care luară cunoștință din citirea menționatului discurs dupe ce fu publicat. Dupe câte-va scrisori, ei declarară că pe cât timp va fi Schmid în institut, nu poate fi vorba de împăcare. Discursul lui Pestalozzi avu alt-fel de efecte asupra publicului și în special asupra lui Schmid și Fellenberg. Schmid mișcat de sentimentele generoase ale profesorului său, luă cuvântul dupe dinsul și mărturisî că el s'a opus până acum la dăruirea sumei de 50.000 de franci, dar n'a fost ascultat; acum însă este atât de convins de importanța întreprinderii, în cât dăruiește și el 6.000 de fr., adică tot ce are. Fellenberg la rîndul său scrise lui Pestalozzi o epistolă prin care-l anunță că renunță la convenția ce făcuseră și că nu merge mai departe cu broșura ce începuse a tipări contră-i la Aarau.

Niederer și Krüsi își găsiră încă un tovarăș contra institutului pestalozzian, în persoana lui Conrad Näf, institutor din Zurich, care înființase de câțiva ani la Yverdon o școală pentru surdo-muți. Tustrei organizară contra lui Pestalozzi și a institutului lui un sistem de injurii și calomnii. Ceea-ce însă nimeni n'a iertat și nu va putea ierta acestor ingrați, este fapta lor de a se servi de numele lui Pestalozzi în profitul institutelor lor, tocmai atunci când ei lucrau cu cea mai mare învierșunare pentru ruina institutului pestalozzian. În

adevăr, cei trei publicară prospectul institutelor lor, într'o broșură datată ast-fel : *Yverdon, ziua aniversară a nașterii lui Pestalozzi, 1818*, în care își laudau institutele, adăugând că *metoada și mijloacele de învățămînt sunt cele ce am contribuit a desvolta sub direcția părintească a lui Pestalozzi*. Krüsi traducînd-o în englezește se intitulează *discipolul lui Pestalozzi*, ferindu-se a spune adevărul asupra relațiilor sale cu bătrînul pedagog. El se mărginește să spună în treacăt că *împrejurări contra voinței sale l'au silit să părăsească institutul ce el a ajutat să se fîndeze și să se dirigă timp de 16 ani*. Pestalozzi ceru consiliului cantonal din Vaud să interzică fundarea de institute particulare la Yverdon, dar nu i s'aprobă.

Spre a-și pune în practică planul, Pestalozzi închiria o casă modestă pentru elevii orfelinatului de înființat, departe de Yverdon la un cart de leghe, în cătunul Clindy, anunțînd tot-o-dată prin gazete că el se însărcinează fără nici o plată cu educațiunea și întreținerea a doisprezece școlari săraci, fie băeți sau fete, cari trebuiau să stea cinci ani în școala de săraci ce urma a se deschide la Clindy, spre a se prepara pentru cariera dăscălească. Din numeroșii candidați ce se prezentară, el alese 12 și la 13 Septembrie următor inaugură școala de la Clindy, puind secția de băeți sub direcțiunea lui Morand, cea de fete fu încredințată unei surori a lui Schmid, anume Maria, iar lecțiunile fură predate de profesorii institutului din Yverdon.

A doua zi de inaugurarea acestei școale, apăru la Yverdon în englezește un apel al lui Pestalozzi adresat Englezilor, prin care se zice că dacă Englitera subscrie pentru traducerea operilor lui în limba engleză, el se leagă ca produsul subscrierii să fie consacrat măririi fondului pentru școala copiilor săraci. Aceasta o făcu bătrînul întemeiat pe amiciția ce legase cu căți-va En-

glezi încă din anul 1815; dar apelul său nu produse efectul la care se aştepta; totuşi scoala de la Clindy dede îndată rezultate bune; căci afară de cei 12 elevi gratuiti, fură primiţi şi alţi elevi săraci pentru o pensie anuală de 12 ludovici, plătiţi de protectorii lor. Numărul acestora trece de 30 în primele luni, între cari se aflau şi câţiva Englezi. Doi Englezi însemnaţi: Greaves şi Mayo, arătară un zel nemărginit pentru propagarea metodei Pestalozziane. Mayo stete trei ani la Yverdon făcând lecţiuni gratuite de religie pentru elevii Englezi; Greaves se oferă să predea limba engleză scolarilor de la Clindy. Succesul fu aşa de frumos, în cât aceasta încuragiă pe Pestalozzi să adauge încă limbile latină şi franceză. În timp de câţiva ani, învăţămîntul limbilor progresă foarte mult. Insuşi bătrânul Pestalozzi lucră o metodă pentru învăţătura latinei, fără s'o publice; apoi scrise pentru Greaves, sub formă de epistole, un memoriu asupra principiilor sale care se tipări în englezeşte, tocmai în 1827, sub titlul *Letters on early education*.

În 1818, Lange se retrase din institut din cauza unei neînţelegeri cu Pestalozzi pentru bani. Institutul însă mergea prosperând sub direcţia cea bună a lui Schmid; scoala din Clindy atrăgea atenţia Europei; Pestalozzi, liber de grijile ce-l turburaseră atâta timp, putea în fine să se dedea la lucrări literare; primele volume din ediţia completă a operilor lui erau să apară în curând. Anii 1819, 1820 şi 1821 fură cei mai fericiţi pentru bătrân. În 1819, scoala de la Clindy fu mutată în castelul din Yverdon, şi aceasta pentru două cuvinte: primul că profesorii pierdeau timpul mergând de la o scoală la cealaltă şi al doilea căci se repetau aceleaşi lecţiuni. Scolarii de la Clindy fură împărţiţi în clasele respective cu elevii institutului, numai că hrana lor era mai frugală, căci parte erau gratuiti şi parte plătia

prea puțin, iar fetele fură așezate tocmai în catul al doilea, în partea despre miază noapte, unde locuise D-na Pestalozzi.

Contopirea scoalei de la Clindy cu cea din castel nu era bine văzută de autoritatea din Yverdon, căci zicea că nu era bun amestecul saracilor cu bogații; de asemenea nu găsea lucru potrivit ca în același edificiu să se afle fete și băieți. Dar Pestalozzi i respunse că, din contra, el se felicită că a putut da casei sale adevăratul caracter al vieții de familie. Și dupe o experiență, de aproape un an și jumătate, încredințându-se și mai bine despre aceasta, dînsul o comunică publicului, tipărind o broșură ¹⁾, către finele anului 1820.

Afară de foloasele ce produce introducerea vieții de familie în institutul seü, Pestalozzi espune în această broșură și alte cestiuñi. Astfel, el se ocupă aci încă despre *învățămîntul mutual* care tocmai făcea atunci sgomot mare în Franța și Englitera, adică el asigura că elevii seï mai naintați sunt puși să ajute pe profesori, instruind pe colegii lor mai slabi. Tot aci arată adâncă sa recunoștință către Schmid, pe care-l numește salvatorul seü. La finele broșurii se află un apendice, unde se spun condițiunile de primirea elevilor în institut. Plata anuală pentru copii de familii cu mijloace este de 30 ludovici, iar pentru secția celor saraci este pe jumătate, dar de acestia nu se primesc de cât a cincea parte din numărul celor-lalți. Atât institutul de băieți cât și cel de fete are câte o secție de elevi cari se prepară spre a deveni profesori.

Până aci în numărul de față.

¹⁾ Broșura scrisă în limba germană era intitulată: „Ein wort über den gegenwärtigen Zustand meiner pädagogischen Bestrebungen und über die neue organisation meiner Anstalt: Zurich, Orell, Füssli et C-ie.

METODICA SCRIS-CITITULUI *)

B) PRACTICA

I. ANALISA ȘI SINTESA

§ 15. Sunetul *i* (icoană)

a) *Intuiție și conversație* asupra icoanei după punctele acestea: 1. Ce este icoana? (un lucru?) 2. Cum este? 3. Ce părți vedem la icoană? 4. Din ce-î făcută? 5. Cine poate face icoane? 6. De ce ținem icoanele?

b) *Desvoltarea sunetului*. Mai spuneți-mi odată, cum este icoana noastră? (mică). N! (văpsită) etc. Ei bine, a spus unul, că icoana este mică. Mai zi odată aceasta, N! Despre ce vorbim acuma, N? (despre icoană). Ce-am zis despre icoană? (că e mică). Țineți minte, când zicem ceva despre icoană, facem o *zicere*. Mai zi-mi ceva despre icoană, N! (...v. este văpsită). Bine, vedeți și aceasta este o *zicere*! Mai spuneți-mi odată *zicerea* aceasta, N! Pentru ce îi zicem *zicere*? (pentru că *zicem* ceva despre icoană). Asta se repeteste după fie-care propozițiune, ce-o formează școlariii despre icoană.

Ascultați, cum voi răstii eă *zicerea* de mai nainte! Dascălul o pronunță rar, ca școlariii să poată deosebi bine cuvintele: „Icoana—este—mică!“ Zi și tu aceasta așa rar, N! Incă odată N! Din câte părți stă *zicerea* aceasta? Cum am numit părțile *zicerei*? (cuvinte). Din câte cuvinte stă *zicerea* aceasta? Care-î cuvântul întâiu, N? Al doilea, N? Al treilea, N? Mai spuneți-mi odată cuvântul întâiu? (icoana). Ascultați, cum îl voi răstii eă: i-coa-nă! (rar silabă cu silabă). Rostiți-l și voi așa, N! N! — Vedeți, că și cuvântul icoană are părți.—Câte-să toate, N? Cum am numit părțile cuvintelor? Din câte silabe stă cuvântul i-coa-nă? Care-î silaba întâiu? A doua? A treia? Mai rostiți odată silaba

1) Vezi No. precedent.

întîi, N! („i“). Încă odată aceasta „i“. Ziceți aceasta cu toți, dar atât să țineți cu glasul cât voiți ținea eu mâna în sus! (Școlarii rostesc „iiii“. Ascultați, copii. „i“ sună, îl auzim, de aceea se și numește sunetul „i“.

Sunetul „i“ se află și în alte cuvinte. Ascultați, din ce sunt făcute cămășile voastre? (din pânză). Din ce se poate face pânza? Școlarii pot răspunde: Pânza se face din cânepă, din in, din urzică). Ei bine, „pânza este de in“, Ce este aceasta, N? (o zicere). Analisă ca mai sus—pânza se ajunge la cuvîntul „i—n“, și de aci la punctul „i“. Ce este „i“ N? (sunet). Pentru ce îi zicem sunet? (sună). Copii mai formează (la întrebările dascălului) și alte ziceri, în cuvinte, în care se află „i“ la sfîrșit și la mijloc, bună-oară: Oamenii poartă i-țari. Noi suntem co-pii. Învățăm a citi. Ve-niți la mi-ne dragi copii! Școlarii analizează propozițiunile, cuvintele și silabele și spun unde se găsește „i“. Gândiți-vă, și spuneți-mi voi cuvinte cu sunetul „i“ la început! Acuma cu sunetul „i“ la sfîrșit! Cu „i“ la mijloc!

Resumat. Mai respicați-mi odată cu toți sunetul „i“ tare! Acuma mai încet! Iarăși tare! Bine! Acuma o să facem alt-ceva, dar mai întîi vă veți scula să cântăm ceva. Sculați! (se cântă ceva).

c) *Litera lui „i“.* (Tabla este curată liniată cu linii pentru caligrafie). Ce sunet am învățat noi, N? I-a arătați-mi sunetul „i“ N? (nu se poate). Pentru ce? (nu se vede). Ei bine, priviți încoace la tablă, am să vă fac ceva. Dascălul ia loc de-a stînga tablei, ca să n'o acopere cu corpul, și face litera lui „i“ cât se poate de frumos între liniile mijlocii. (Se pot numi liniile din sus în jos, sau întors cu 1, 2, 3, 4. Bine-înțeles și tăblițele școlariilor sunt liniate pentru caligrafie). Țineți minte, dragii mei, ori unde veți vedea semnul ăsta, să știți, că înseamnă sunetul „i“. Acesta este dar *semnul* lui „i“. Ce este acesta, N? Bine, în loc de semnul lui „i“ îi vom zice: *litera* (li-te-ra) „i“. Zi și tu aceasta N! N! N! Cu toți! *Țineți minte sunetul*

(„i“) se aude, auziți : „iii“ ; litera („i“) se vede. —
Iat'o :

Acuma priviți iar la tablă, căci voiți mai scrie litera „i“ mai încet, și parte cu parte. Priviți, unde am pus creta N. (pe linia a 3-a) Priviți încotro duc creta ? (în sus). Ce a rămas după cretă ? Ce linie ? (subțire). Mai cum este linia aceasta ? (oblică cam curbă). De unde până unde ajunge ? Priviți, ce voiți face acuma ! (face linia groasă în jos încovoiată dedesubt). De unde am plecat ? Incotro am dus creta ? etc. Asemenea face cu linia a treia ! Din câte linii stă litera lui „i“ ? Care sunt acelea ? I-a uitați-vă la „i“ acest din nainte (dascălul a făcut pe „i“ de al doilea de-a dreapta celui d'întîi), ce-î mai lipsește lui „i“ de al doilea ? (punctul). Să-î punem și punctul ! Unde N ? Priviți, punctul se pune aci drept de-a-upra lui „i“, nu nici spre dreapta, nici spre stînga.

Resumat. Ascultați, mai priviți încoace la tablă, și-mi spuneți din câte părți stă litera „i“ ? (din 4). Care sînt acelea ? Litera „i“ se face așa, priviți, ascultați ! Linie subțire cam încovoiată în sus : linie groasă plecată spre dreapta în jos ; arc în sus, linie subțire oblică în sus ; punct !

Imitarea prin școlari. — Vino încoace, și-mi arată cu bătul fie-care parte a lui „i“ N ? Bine ? Spune acum, și cum se face ! Voi ceilalți priviți și ascultați ! Spune N ? de unde se începe litera „i“. Incotro se merge ? etc.

Acuma veți face litera lui „i“ cu degetul în aer, este așa. Dascălul luându-și locul așa, ca să-l vază toți școlari, face pe „i“ cu degetul arătător în aer, numărînd comanda 1, 2,—1, 2). Veți face și voi pe „i“ în aer (uitându-vă la acest de pe tablă ! Cu toții ! 1, 2,—1, 2. Acuma îl fac și câte unul. Aceasta se repetă și pe bancă pe urmă chiar și cu ochii închiși. Luați-vă tăblițele 1, 2, 3 ! Condeele ! Așezați-vă la scris ! Țineți minte, acuma îmi veți scrie litera lui „i“ și pe tăbliță ! Unde veți pune condeiul, N ? Incotro veți merge, N ? etc. Faceți-î ! Țineți minte deodată ! Vom spune și părțile,

ce aveți să le faceți. Ascultați: linie subțire în sus! etc. (Dascălul se plimbă printre școlari, spunându-le, cum să ție condeii etc.) Se face „i“ de 2, 3 ori.

d) *Corigierea scrisorilor*.—În școala veche, ora de scris era oară de repaus. Dascălul se plimba prin clasă, său ceția ceva, ori eșă chiar și afară. Pe urmă chiema pe câte un școlar la catedră, și îi făcea câte o literă ori două printre rînduri, ori i-o făcea la locul școlarului. Noi cerem, ca ora de scris să ocupe pe dascăl chiar așa, ca ori și care altă lecție serioasă. Și aci dascălul are neînterupt să supravegheze, să conducă, să îndrepte și aceasta pentru toți școlarii, va să zică, învățămîntul și la scris este *general și simultan*, pentru toți deodată, și nu individual. Prin urmare, dascălul la scris este pururea cu creta în mână, și pe dată ce a observat la un școlar litera rău făcută, i-o corigiază la tablă în fața tuturor, d. ex. Școlari, am văzut că unii dintre voi, fac litera lui „i“ așa, (dascălul se încearcă a imita litera școlarii), adică trăsura aceasta groasă, au făcut-o drept până în linia din jos. Așa nu este bine. Trăsura asta groasă se subțiază încetinel, și se încovoae frumos spre dreapta în sus, iată așa: Dascălul face litera cât se poate de frumos și mare, ca școlarii să-și poată vedea bine părțile; iar peste litera greșită trage o trăsătură oblică, însemnând că litera aceea nu-î bine făcută). Școlarii mai neghibaci le va putea face câte o literă pe tăblițe, le va purta mîna peste părțile aceleia sau le va da câte un monitor, care îi va deprinde în scriere.

e) *Deprinderi*. Dascălul acată tabela de părete No. 1 pe tabla cea mare neagră și lasă pe școlari să privească, întîiu „icoana.“ Poate să-î și întrebe câte ceva despre „icoană“. bună-oară: Cum este: să o compareze cu icoana de pe părete! Pe urmă îi lasă să găsească litera „i“ (de scrisoare); în sfîrșit le zice: Incercați-vă să faceți litera lui „i“ chiar așa, cum o vedeți aci. Școlarii se încearcă — la comandă, scriind de mai multe ori pe „i“, până când merge cât se

poate de bine. Comanda se face cu „subțire“! „gros“! Se poate deprinde și un mic cântec relativ, bună-oară:

„Fin, gros, rotund, plecat
Face scrisul minunat!“

Ce au scris școlarii în școală, arată părinților acasă; apoi șterg tăblița, și scriu din nou d. e., câte un șir (ei vor scrie câte o față întregă) de „i“.

În ora următoare, după revedere și corectare, se poate scrie, litera „i“ de 3 sau 4 ori împreună. În scopul acesta dascălul le poate face un tablou frumos. Unii școlari mirându-se vor zice „aaa“! alții poate „iii“! Vom și scrie, ce ați zis voi acuma („iii“). Ascultați, ce se aude? („iii“). Aci nu este numai un „i“, ci mai mulți, ascultați, cum voi zice eu rar! (Se pronunță rar). Și școlarii analizând află pe cei trei „i“.

Acuma se scriu legați cei trei „i“ întâiu, dascălul pe tablă, școlarii citesc după tablă. Arătând dascălul cu un beț pe sub fie-care „i“. Citirea se face acuz mai rar, acuz mai iute. Pe urmă scriu și școlarii pe tăbliță,—la comandă: Ce veți scrie? Câți „i“? Ce veți scrie întâiu? (numai un „i“). Și după aceea? (alt „i“) etc. Se mai scrie încă odată, și pe urmă școlarii citesc de pe tăbliță, arătând cu condeiul pe sub fie-care literă mai rar și pe urmă, mai repede.

f) *Literă de tipar*. Școlari, afară de litera de scrisoare mai avem și alt „i“. I-a priviți încoace, aci v'am adus ceva: (niște litere de tipar). Ține mâna, N! (le dă școlariilor să le privească deaproape). Ce observați la capetul acestor bețișoare de fier? (un semn). Da, acel semn este o literă. I-a priviți încoace (dascălul unge cu cerneală litera de tipar și apasă pe o hârtie albă; această operație o repetă de mai multe ori. Elevii observă urma rămasă; în sfârșit le spune că acel semn este „i“ *tipărit*. Le spune că mai târziu îi va duce la tipografie—dacă este, ca să vadă cum se tipăresc cărțile. Le face pe tabla cea mare un „i“ de tipar lângă cel de scrisoare, întâiu deodată, apoi parte cu parte, îl compară

cu cel de scrisoare. Școlarii observă, cum amândoi „i“ au aceleași părți, adică că seamănă, apoi observă, cum trăsura cea groasă la „i“ tipărit este verticală, și celelalte două orizontale; adică în ce diferesc; apoi îl fac și școlarii, corectare și deprindere în modul cunoscut. Pe urmă, școlarii caută pe „i“ de tipar și pe tabela de părete (și între literile mobile, dacă sunt). Numai după aceste deprinderi i-au Abecedarele și-l arată și-l citesc și din carte.

NOTĂ. Deprinderile înscris — de mai târziu — se fac în școală totdeauna după tabelele de părete; iar pe acasă după Abecedar.

§ 16 Sunetul „n“ (nod)

a) *Intuiție și conversație asupra „nodului“.* Dascălul arată un nod pe o frânghie. Ce este acesta? Cum este nodul acesta? Cum s'a putut face nodul acesta aci? Pe ce se fac dar nodurile? Din ce-s făcute frânghiile? Unde folosim frânghia? (...cară, nave, clopote). Cum se poate desface nodul? Dar, dacă nu-l'am putea desface și totuși am vrea să fie desfăcut, ce am trebui să facem? (să-l tăiem).

b) *Desvoltarea sunetului.* Ce are frânghia aceasta aci? (Frânghia are un nod.) Ce este aceasta? (...propozițiune). Din câte cuvinte stă propozițiunea aceasta? Care-i cuvântul întâiu? Cuvântul al 2-lea? Al 3-lea? Care-i cuvântul al 4-lea? Ascultați, cum rostesc eu cuvântul „nod“—se rostește rar și prelungit. „N-o-d“. Il mai rostesc odată. Rostiți și voi așa rar cuvântul „nod“. Il rostesc mai mulți școlari. Priviți la mine și, ascultați cum îl voi mai rosti eu odată (se oprește rostind „n“:— Ce auziți? (sunetul „n“) Țineți minte, ca să puteți rosti bine sunetul acesta, deschideți puțin buzele și dinții, vârful limbii se împinge înspre dinții din nainte. Iată așa! Priviți la mine! Rostiți și voi sunetul acesta N. N. N. Cu toți. (Să nu rostiți nă). Bine, sunetul acesta îl aflăm și în alte cuvinte. Dascălul conduce pe școlari a forma pro-

pozițiuni simple cu cuvinte ca : nas, nuci, an, in, nun, naș, nene, bun.

c) *Litera*. Se face pe dintregul, apoi parte cu parte, școlarii văd, că litera „ne” are cinci părți: trei linioare subțiri și două groase. Imitarea literii de către școlarii cu degetul în aer, pe bancă, pe placă, corijarea scrisorilor, arătarea și deprinderea literii de tipar—ca la „i”.

Nouă este împreunarea lui „n” cu „i” în cuvintele „in” și „ni”. care întâiu se scriu, apoi se citesc. Vom insista nițel asupra acestui punct. Ca să le poată împreuna copiii în scriere cu pricepere, iarăși se aduc în propozițiuni potrivite. Se mai analizează odată până la sunetele cunoscute „i și n”. Aci spune învățătorul școlariilor. Dar noi știm și scrie sunetele acestea, și așa vom putea scrie și cuvântul întreg. Ia să cercăm aceasta! Ce sunet auzim întâiu N? (...i) Ce literă vom scrie dar întâiu N? (Iacă-o...) (Învățătorul o scrie pe tablă) Ce auzim după i în cuv. „in”? (...Sunetul n) Ce literă vom scrie dar după i? (pe „n”) Învățătorul o scrie în ceva depărtare, bună-oară așa „i n”. Însă, copilăș, cu atâta nu-î destul; dacă ar intra cine-va acum pe ușă, care n’ar fi ascultat la învățarea noastră, și s’ar uita la tablă, n’ar ști că literile acestea fac cuvântul „in”; ci poate ar crede că înseamnă numai literile i și n. Vedeti, caută să arătăm cum-va că, ele formează cuvântul „in”. În cuv. „in” sunetele acestea sunt strâns împreunate unul cu altul. Vedeti, chiar așa trebuie să facem și cu literile. Vom împreuna linioara de pe urmă a lui „i” cu linioara dintăi a lui „n”, așa fel ca amândouă să facă numai una. Iacă așa! (se scrie cuv. „in” lângă literile despărțite). Pe tablă dar se vede scris: „i n”; „in”. Vedeti, acum este „in” și nu „i-n”.

Exercițiul acesta se poate face și cu litere *mișcătoare*. Aci dascălul pune literile „i” și „n” din ce în ce mai aproape una de alta, până ce pe urmă vin a se așeza ca și în cuvânt. Luați-vă tăblițele! Veți scrie și voi cuvântul „in”. Ascultați! Ce literă veți scrie întâiu? (i) Pentru ce? Bine.

Ascultați! Eă voiă comanda și voi veți scrie toți de odată. Scrieți! Suptire, gros, suptire, gros. Ce literă veți scrie după i? (n) Pentru ce? Cum trebuie să o scrieți? (...legată de i) Bine. Scrieți: suptire, gros, suptire, gros, suptire. Ce ați scris voi acuma N? (Un cuvânt). Citiți cu toți cuvântul acesta. (in) Bine. Dar mi-ar plăcea să-l citiți ceva mai rar! Țineți minte. Când citiți arătați cu condeiul pe sub fie-care literă. Iată așa, cum fac eă aci la tablă. (Dascălul arată cum să lungească sunetele cât ține bețul sub o literă.) Citește ce ați scris tu, singur, N! Dar așa rar, arătând cu condeiul pe sub fie-care literă. Așa citesc mai mulți școlari. Să citim cu toți cuvântul acesta după tablă. (Se face, și pe urmă se acată pe tablă tabela de părete și se citește și pe dînsa). Aci, dascălul arată cu bețul pe sub fie-care literă și școlarii lungesc sunetul—cât ține dascălul bețul sub fie-care literă saă, acopere cu linia pe „ne“, din cuv. „in“ și lasă pe copii să citească și să lungească pe „i“ până ce descopere pe „n“, când pe dată îl citesc și pe acesta. Aceasta se poate repeta de mai multe ori, și, ca să se înlătore învățarea pe din afară a citirii, și școlarii să câștige siguranță perfectă în citirea literilor, și va putea lăsa să citească cuvintele (mai târziu chiar prop.) și întors din dărăt înainte.

Așa vom urma la toate cuvintele, până când școlarii sunt pe deplin lămurii cu scrierea și citirea literilor și cu combinarea sonurilor corespunzătoare în silabe și cuvinte.

Deprinderi (ca mai sus) și, apoi în altă lecție „ne“ de tidar.

DIDACTICA MAGNA¹

DE

AMOS COMENIUS

Tradusă în românește de

PETRU GÂRBOVICEANU

CAPITOLUL XXIV

Metoda cum se poate inspira copiilor pietatea

1. (*Dacă vre-o metodă oare-care poate să ajute studiul pietății*).

De și pietatea e un dar al lui D-zeu și dată din cer sub conducerea și învățătura sf. spirit, cu toate acestea, — fiind-că ea lucrează prin mijloace obicnuite și și-a ales ca ajutoare pe părinți, învățători și servitorii bisericii, cari plantează și udă mai cu îngrijire vlăstarii paradisiului (1 Cor. III, v. 6—8), — e bine ca ei să-și cunoască sistemul îndatoririlor lor.

2. (*Ce se înțelege sub numele de pietate*). Acea ce se înțelege sub numele de pietate, am amintit deja și anume, că inima noastră să caute pretutindeni pe D-zeu, unde l' află să-i urmeze și dacă l'a aflat să se bucure de el. *Cel d'întâiu lucru se face cu mintea, al doilea cu voința și al treilea cu plăcerea conștiinții*.

3. Noi căutăm pe D-zeu, dacă observăm urmele divinității în toate creaturile. Noi urmăm lui D-zeu dacă ne încredem în toate cu totul voinței sale și anume de a face și de a suferi toate câte îi plac lui. Noi ne bucurăm de D-zeu, dacă aflăm liniște în iubirea și grația sa, așa ca să nu ne mai rămâe atât pe pământ cât și în cer nimic de dorit, de cât D-zeu în-

¹) Vezi numărul precedent.

suși; nimic mai dulce în gloria sa, așa ca inima noastră să se contopească în iubirea sa.

4. (*Trei feluri de izvoare și trei chipuri de a putea estrage din ele*). Avem trei feluri de izvoare din care am putea dobândi asemenea sentimente. Se află trei chipuri sau trepte de a putea să le dobândim.

5. *Isvorul e întreitul cuvînt al lui D-zeu și anume: lumea, scriptura și noi înșine*). Aceste izvoare sunt: sf. scriptură, lumea și noi înșine. În sf. scriptură avem cuvîntul lui D-zeu, în lume *operile sale* și în noi a sa *inspirațiune*. Cum că din scriptură se poate procura cunoștința lui D-zeu și iubirea lui, e un ce neîndoelnic. Cum că din lume însă și din o observațiune înțeleaptă a admirabilelor opere ale lui D-zeu coprinse în ea, suntem pătrunși de sentimentul pietății, aceasta o mărturisesc înșiși păgânii, cari numai prin observațiunea și studiarea materiei au ajuns de a onora ființa divină.

Și aceasta se poate vedea din exemplele ce ne dă un Socrate, un Platone, Epictet, Seneca și alții, cu toate că sentimentul iubirii lor era necomplet și abătut de la calea cea adevărată, fiind-că ei nu erau ajutați de revelațiunea dumnezeiască. Aceia însă cari se ostenesc de a dobândi cunoștința lui D-zeu din ale sale cuvinte și opere sunt înflăcărați de o iubire ardentă pentru el, ne-o arată esemplul unui Iob, Ilie, David și al altor bărbați pioși. Tot acolo ne conduce și observațiunea particularei prevedințe a lui D-zeu pentru noi înșine, și aceasta ne arată esemplul lui David (psalm. 139) și al lui Iob (cap. 10).

6. (*Trei chipuri de a estrage din acele trei izvoare*) Chipul de a dobândi *pietatea* din aceste trei izvoare este un întreit și anume: *meditațiunea, rugăciunea și examinarea* Aceste trei lucruri formează pe teolog, zice d-rul Luter.

Însă și pe creștinii numai aceste trei lucruri pot să-i formeze în realitate.

7. (1. **Meditațiunea**.) *Meditațiunea e deasă, atenta, și pioasa repetițiune a operelor, cuvintelor și bine-facerilor lui D-zeu; Cum totul nu există de cât din grația lui D-zeu și cum pe căi miraculoase își ajung scopul lor toate decretalele voinței divine.*

8. (2. **Rugăciunea**.) *Rugăciunea e deasă și până la un punct oare-care neîncetata înălțare a sufletului către D-zeu și chemarea lui de a ne ajuta cu a sa bunătate și de a ne conduce cu al său spirit.*

9. (3. **Examinarea**.) *Examinarea în fine nu este de cât repetata studiere a progresului nostru în pietate, — facă-se aceasta prin noi înșine, sau prin alții și aci aparțin încercările omenești, diavolești și divine, fie-care în felul său. Căci mai întâiu trebuie să se studieze omul pe sine-însuși, dacă mai are credință (2 Corint. 13, 5) și cu cât zel îndeplinește voința lui D-zeu. După aceea să ne lăsăm de a fi examinați și de alții, fie ei amici sau inamici. Aceasta se face, dacă acei cari întrec pe alții în pietate, caută să probeze prin observațiune atentă, cum și prin esaminări fățișe sau ascunse cât au progresat ei în pietate; dacă însuși D-zeu le pune înainte pe adversar care învață să-și caute refugiul în D-zeu și le face cunoscut, câtă putere de credință se află în ei. În fine D-zeu trimete câte odată pe însuși Satan sau chiar pe om, ca ast-fel să se facă cunoscut ce se află ascuns în interiorul inimii sale. Toate acestea să se facă cunoscut tinerimii creștine, spre a se putea deprinde cu tot ce este, se întâmplă și se va întâmpla, să-și înalțe inima spre El, care e începutul și finalul tuturilor și numai în El să-și caute liniștea sufletului.*

10. (*Metoda de a comunica pietatea resumată în 21*

reguli principale). Metoda specială pentru aceasta e următoarea și e cuprinsă în 21 reguli.

(I). *Ingrijirea de a comunica pietatea trebuie să înceapă din prima copilărie*. Căci nu e de nici un folos de a o amâna, ba chiar e periculos. Căci cea-ce e timpuriu să se predea de timpuriu și mai ales aceea ce e principal, învață cea mai simplă națiune. Ce e însă mai timpuriu și mai principal, *ca pietatea? fără de care ori-ce alt exercițiu nu aduce nici un folos, în timp ce ea cuprinde în sine promisiunile vieții acestia și a celor viitoare* (1 Timot. 4—8). **Ea e acel lucru, care e de lipsă** (Luca 10, 42), de a căuta împărăția lui Dumnezeu și cine îngrijește de aceasta i se vor adăoga toate cele-l-alte (Mat. 6, 33). Periculoasă e întârzierea însă, căci dacă sufletul copilului nu se umple de când e fraged cu iubirea către D-zeu, se întâmplă ca în cursul vieții să nu fie condus de nevenerațiune către ființa cea mai înaltă și ast-fel se introduce pe nesimțite o nebagare în seamă a lui D-zeu și o înclinare către lume, așa că e foarte greu de a o combate mai târziu, iar la unii chiar imposibil. De aceea zice Profetul vaitându-se de lipsa de credință a poporului său: *nimeni n'a rămas pe care ar putea să-l învețe D-zeu, afară numai de cei încercați, adică pe micii copii*. (Isaia 28, 9). Despre cei-l-alți zice un alt profet, *că ei nu se pot deprinde de a face binele, fiind-că sunt deprinși cu reul* (Ieremia 13, 23).

II (II). *Așa dar, să se învețe copiii de la prima întrebuințare a ochilor, a limbii, mâinilor și privirilor de a privi către cer, de a ridica mâinile în sus, de a pronunța numele lui D-zeu și al lui Christos, de a se pleca înaintea majestății nevăzute a lui D-zeu și de a se teme de el*.

Așa de neinstruiți asupra acestui lucru nu sunt nici copiii, după cum și închipuesc acei, cari, nedând nici o atențiune, cât e de mare necesitatea de a ne îndepărta de Satan, lume și noi înșine, tratează cu cea mai mare neglijență o așa de însemnată afacere. Copiii pot să nu știe

cea-ce se face, fiind-că rațiunea lor nu e încă destul de dezvoltată, lucru principal e însă, ca să știe, ce au să facă și să învețe aceasta prin exerciții. Căci, după ce au învățat prin lucrare, cea ce trebuie să facă, va fi ușor de a le inspira ceea ce urmează mai întâiu și anume să înceapă a pricepe, *ce se fac, pentru ce se fac și cum trebuie să se facă ceva.*

Primele producțiuni, ordonă D-zeu în lege, trebuie să i se sacrifice lui. Pentru ce nu și primele producțiuni ale cugetării, vorbirii, mișcărilor și faptelor noastre?

12 (III). *Și fiind-că copiii pot să fie cultivați chiar în prima etate a juneții, de aceea trebuie să li se inspire, că noi nu suntem aici numai pentru această viață, că ultimul nostru țel e eternitatea. Viața pămîntească e numai o tranziție, ca să putem fi preparați de a intra cu demnitate în locuințele eterne.*

Și aceasta li se poate ușor arăta cu exemplele zilnic ale acelor, cari sunt vrăjiți prin moarte în altă viață și anume prunci, copii, tineri și bătrâni. Și li se poate repeta aceasta în continuu, ca să cugete, că nimeni nu poate să aibă aici o locuință eternă.

13 (IV). *Să li se aducă aminte tot-d'auna că aici nu se poate urmări nimic alta, de cât cuvenita preparare pentru viața eternă.*

De alt-fel ar fi o nebunie, de a ne ocupa cu aceea ce trebuie să părăsim și să neglijăm aceea ce ne va însoți și în viața eternă.

14 (V). *După aceea să se învețe copiii, că există o îndoită viață unde merg oamenii și anume una fericită la D-zeu și una nefericită în iad. — amândouă însă eterne.*

Să se arate aceasta cu exemplul lui Lazăr și al fiului corupt ale căror suflete cel dintâiu a fost luat de îngerii în cer, iar cel d'al doilea de spiritele rele în iad.

Expoziția internațională și congresul agricol și silvic din Viena (1890)

Dare de seamă prezentată D-lui I. Calenderu, Administratorul domeniului Coroanei, de D-nii Gr. Crișan, A. Oneanu și A. Candale, silvicultorii acelei administrațiuni.

Administrația domeniului Coroanei, publicând această cărtică, aduce adevărate servicii agriculturii și silviculturii noastre. Ori-cine va citi această dare de seamă, va lua cunoștință de progresele realizate, în feluritele ramuri ale economiei agricole și forestiere, de țările civilizate, negreșit pe cât s'a putut constata din cele aduse la expoziția de la Viena, în vara anului 1890. Regretăm din suflet că spațiul revistei noastre nu ne permite mai mult; căci, nu numai am face o espunere detaliată despre cele cuprinse în prezenta broșură, ci chiar am reproduce-o întreagă; dar, ce să facem, dacă nu este spațiu? Suntem siliți să ne restrângem la un sumar scurt și uscătiv. Iată-l: în partea I se ocupă cu expoziția, tractând pe larg despre *Pavilionul Ministerului domeniilor din Viena*, despre *Pavilionul Republicei franceze*, al *Regatului Italiei*, despre *Pavilionul prințului Schwartzenberg*, despre *Pavilionul și pepiniera prințului I. de Lichtenstein* și despre *al firmei Popper din Galiția*, despre *Esposițiunile colective*. Aceste din urmă ocupă parcul esposiției și vasta sală „*Rotunda*” cu împrejurimile sale. Sub numele acesta de *Esposițiunile colective* se cuprindea espunerea în mod colectiv a produselor solului din diferitele provincii ale împărăției Austro-Ungare, fie prin particulari, fie prin diverse asociații și firme agricole, forestiere și industriale. Diferitele districte din Ungaria și Transilvania erau în parte reprezentate prin bogate colecțiuni de tot soiul de produse forestiere și agricole, precum și industria casnică, din care în special ne-a atras atenția mai multe covoare și alte țesături de lână, cânepă și in, lucrate cu mult gust în districtul Bistrița-Năsăud de către țărancile române, așa scriu autorii memoriului în cestiune. În urmă venia *Apicultura* (cultura albinelor), *Pepinierele* de felurite plante, *Pavilio-*

nul aparatelor pentru lăptărie și *Grajdul Model*. Acestea sunt lucrurile despre cari tractează partea I, iar partea II se ocupă cu Congresul internațional agricol și forestier, care a desbătut mai multe cestiuni, precum: *Reîmpădurirea munților și corecțiunea torenților*, *Importanța igienică a pădurilor*, *pădurea considerată ca fabrică de oxigen*, *Boalele principale ale arborilor și plantelor în genere*, *Filoxera*, *Plantarea cu viță a locurilor nisipoase*, *Sericicultura* (cultura viermilor de mătase), și *Apicultura* (albinăritul), etc., etc., etc.

Din această scurtă menționare a cestiunilor tractate în acel congres, se vede cât de importantă ar fi citirea întregii broșuri.

Laudă se cuvine administr. domeniului Coroanei pentru publicarea acestui raport.

E. B.

CARACTERUL *)

I. FORMAREA CARACTERULUI

4. Influența ce-o are școala vieții

(EXPERIENȚĂ, MUNCĂ, CERCARE)

Un medic expert zice : Nimic nu este așa de stricăcios, ca nelucrarea. Un arhiepiscop, din Mainz, obișnuia a zice : Inima este ca o peatră de moară; dacă aruncî grâu pe ea, îl macină, dacă n'aruncî nimic pe ea se macină pe sine însăși.

Dar dacă corpul și fuge de muncă: gândurile nu sunt neactive. Și dacă nu crește grâu în creeri: cresc de sigur spinii și mărăcini.

Lenea are de ordinar o mulțime de scuze, câte o-dată ea este chiar foarte invențioasă în scuze, de pildă : „muntele e prea greu de urcat pentru mine“ sau : „nu folosește nimic; am încercat, dar în zadar“. Contra acestor fel de scuze a scris un învățat către un om tînăr : Numaî faptul, că te-ai desvêțat de ori-ce activitate, explică scuze ca acele, ce le-ai folosit. Zică,

*) A se vedea numărul precedent.

că fie-care face binele ce-l poate face, dacă cine-va nu face nici un bine, vine de acolo, că nu poate face. — De acolo, că nu scrii, urmează, că nu poți să scrii și lipsa d-tale de atragere, dovedește lipsa de talent a d-tale.

Ce învățatură minunată aceasta!

În adevăr, a voi să posezi fără de a câștiga, dovedește slăbiciune, tocmai așa precum dovedește tărie, dacă știi să stimezi orî-ce lucru după prețul ce-l are. Chiar și odihna nu-ți face bucurie, dacă nu ai câștigat-o cu încordare. Pentru leneșul și perde-vară cel bogat viața trebuie să fie tocmai așa o sarcină, ca pentru cel sărac, care n'are nimic de lucru său n'are voie să muncească.

Pe brațul unui cerșetor de patru-zeci de ani, care pentru a opta oară a fost băgat în închisoare, s'au aflat sgăriate în piele cu un ac următoarele cuvinte, cari ar putea să fie deviza tuturor leneșilor : *Trecutul m'a desamăgit, prezentul mă chinuște, viitorul mă îngrozește.*

În realitate se cuvine fie-cărui om să muncească, celui mai de frunte tocmai așa, ca și celui mai de jos. Fie-care își are chemarea și munca sa. Boerul orî cât de avut ar fi, totuși trebuie să contribuie în cercul său partea sa pentru binele comun. A mânca, a bea și a se găti, nu-i poate fi destul; pentru aceasta el trebuie să aducă un serviciu oare-care societății. Orî-ce om de omenie ar fi indignat dacă i s'ar zice, să ia parte la o sărbătoare și apoi să caute a fugi de plată. A fi leneș nu e nici onoare, nici privilegiu, și de și unii cred, că-și împlinesc scopul vieții prin aceea, că o gustă, totuși fie-care bărbat adevărat va considera aceasta, ca ceva, ce nu se poate uni cu adevărata onoare și cu demnitatea bărbătească.

Lord Stanley zice : Nu cred, că un om leneș poate să fie în adevăr fericit, căci munca este cel mai bun mijloc de apărare în contra poftei josnice, în contra temerilor de orî-ce lucru de nimica, și de altă parte în contra a orî-ce amor propriu exagerat.

Adese orî au crezut unii oameni, că vor putea scăpa de

necazuri și de grijă, retrăgându-se de lume și întocmindu-și un mod de viață propriu, dar tot-d'a-una în zadar, căci necazurile și grijile sunt soarta noastră; cei ce vor să scape de ele, se pomenesc cu ele. Leneșul poate să dobândească ca să aibă mai puțin de lucru, dar este o lege, că puținul acesta îi cade cu atât mai greu. Care n'are să mulțumească de cât numai pe sine însuși, va găsi mai curând sau mai târziu, că are un stăpân foarte sever; și slăbiciunea, ce se înspăimîntă de răspundere, este pedepsită prin aceea, că lucrurile de nimic devin atât de importante pentru ea, în cât în cele din urmă pot să coprindă întreg spiritul omului.

Chiar și motivul cel mai de jos, bună starea proprie, cere o activitate regulată, căci fără ea omul nu poate gusta recreare. Renumitul romanțier Scott zice: dacă muncim, dormim noaptea sănătos și suntem ziua fericiți.

Adevărat, că mulți lucrează de se înbrâncesc; dar cu mult mai mulți mor de lene egoistică. Nu așa ușor se poate omul înbrânci de muncă, dacă va observa numai regulile cele mai ordinare ale sănătății. Așa dar: a trăi mulți ani încă nu înseamnă, nici de cum, a trăi îndelungat; căci viața nu se măsoară după durata ei simplă, ci după succesele ei. Cu cât mai mult lucrează un om, cu cât mai mult se gândește și simte, cu atât mai mult trăește în adevăr.

Seneca zice: Nu viața este bună, ci traiul cinstit. Cei mai vechi învățători ai creștinismului știașă să înalțe munca prin esemplul lor. Pavel zice: «Cel ce nu lucrează, nici să nu mănânce» și se laudă, că și-a câștigat pâinea cu munca mânilor sale. Chiar și cel mai neînsemnat om contribuie la binele obștesc, de aceea un oare-care împărat al Chinei foarte corect zise: dacă un bărbat sau o femeie sunt leneși în împărăția mea, trebuie, ca cine-va să sufere foame și frig.

Activitatea continuă este o condițiune de căpetenie, pentru ca cine-va, fie bărbat, orî femeie, să devină fericit și să se afle bine. Chiar și cea mai inferioară activitate este mai bună de cât lenea omorîtoare. Schiller a dis, că este un mare avantaju de a te

afla în serviciul unei datorii, ce ai s'o împlinești zilnic. Casaubon, fiind odată rugat de amicii săi, se îndupleca de a merge cu ei și de a nu lucra nimic câte-va zile; curând însă el se re'ntoarase la ocupațiunea sa, declarând, că omul poate suporta mai ușor boala când e activ, de cât când e leș.

Nimenea n'a știut să prețuiască, mai mult influința activității ca Scott, care era însuși unul din cei mai neobosiți; el își da toată silința de a convinge pe copiii săi, cât de folositoare și fericitoare este munca. Când fiul său cerceta școala, Scott îi scrisese: Nu pot să-ți spun în destul, că munca este problema, ce ni-a dat-o Dumnezeu; nimic nu are valoare, ce nu este câtigat printr'însa. Nici știința nu se poate planta în noi fără muncă, precum nu se poate cultiva un agru fără de muncă, deosebirea este numai, că rodul câmpului îl poate lua și altul, pe când rândul învățătorei noastre nu ni-l poate lua nimenea. Lucrează dar, iubite fiule, folosește-ți timpul. În tinerete pasurile noastre sunt ușoare, spiritul nostru este lesne de condus și poate să adune cunoștințe fără multă casnă. Dacă însă nu folosim primă-vara vieții noastre, bătrânețele noastre vor fi deșrețuite și părăsite.

CLERUL MIREAN

Noul proiect de lege pentru îmbunătățirea stării materiale a clerului mirean

Este lung timp de când se discută această cestiune. Și noi am vorbit în diferite rânduri. S'au făcut multe proiecte de legi atât sub guvernul liberal cât și sub cele conservatoare, dar nici unul n'a devenit lege. Sub influența opiniunii publice, Camera actuală, în sesiunea din vara trecută, a numit o comisiune care, în unire cu Sinodul și cu ministerul școalelor, să lucreze un proiect de lege cât s'ar putea mai bun pentru regularea afacerii.

Deputații aleși în această comisie sunt D-nii I. Iancovescu, C. Cezianu, N. Filipescu, Boldur Voinescu, Sachelariu, Nanu și

Gr. Argentoianu. Această comisiune, în dorința de a îmbunătăți starea clerului mirean ¹⁾ și de a-l ridica la înălțimea misiunii sale, a cercetat și studiat toate propunerile făcute și diferitele proiecte de legi prezintate pân'acum, a cules toate informațiunile, consultând și persoane competente în chestiune, a alcătuit un proiect de lege, întemeiat pe trei principii.

1. Regularea parohiilor urbane și rurale.

2. Fixarea salariului personalului bisericesc și plata lui din casa statului.

3. Transformarea tuturor dărilor actuale, provenite din tocmelele preoților cu enoriașii, înlocuindu-se printr'o dare anuală, fixă și obligatorie pentru fie-care enoriaș. În schimb însă preoții vor face fără nici o plată toate serviciile religioase.

Spre întâmpinarea cheltuelilor pentru salariile preoților, proiectul prevede o contribuție de câte 10 lei pe an de fie-care creștin ortodox din orașe, și de câte 6 lei pe an de fie-care creștin ortodox din sate. Cântăreții și paracliserii însă să fie plătiți din bugetele comunale, la cari în sate se mai adaugă și venitul de la pământurile cedate bisericilor.

Comisiunea a numit raportor pe Dl. Gr. Argentoianu care a și depus pe biroul camerei următorul

BCU Cluj / Central University Library Cluj

PROIECT DE LEGE

Cap. I. Fixarea parohiilor urbane și rurale.

Art. I. Se recunosc în România 3031 de parohii ortodoxe, din cari 297 urbane și 2734 rurale, conform votului sf. sinod, din 7 și 8 Decembre 1888.

Art. 2. Toate bisericile ortodoxe din România, afară de catedralele Mitropoliilor și Episcopiiilor, precum și de bisericile de prin mănăstirile și schiturile de monachi și monache, fac parte dintr'o parohie.

Art. 3. Fie-care parohie are biserica ei parochială; celelalte biserici din parohie sunt filiale.

În parohiile urbane sunt 596 biserici din cari 297 parohiale și 299 filiale; din parohiile rurale sunt 6165 biserici, din care 2734 parohiale și 3431 filiale.

¹⁾ Așa se exprimă în raportul său Dl raportor, Gr. Argentoianu.

Cap. II. Personalul bisericii parohiale

Art. 4. Fie-care parohie are câte un preot paroch, iar unele și preoți ajutători.

Sunt dar :

- a) In parohiile urbane, preoți parochi 297.
- b) In parohiile urbane, preoți ajutoři 309.
- c) In parohiile rurale, preoți parochi 2734.
- d) In parohiile rurale, preoți ajutoři 1343.

La numărul preoților rurali se adaugă și preoți servitorii pe la monastirile și schiturile de maici în număr de 54.

Art. 5. In fie-care capitală de județ vor fi câte doi diaconi, afară de București, Iași și Craiova, unde trebuința ar reclama mai mulți; iar în comunele urbane, cari nu sunt capitale de județ va fi câte un diacon.

Numărul total al diaconilor în parohiile urbane este de 123, iar pe la monastirile și schiturile de maici 19.

Art. 6. Fie-care biserică parochială urbană va avea doi cântăreți și un paracliser; fie-care filială urbană un cântăreț și un paracliser. Fie-care biserică parochială rurală va avea doi cântăreți, fie-care filială un cântăreț.

Sunt dar

- a) Cântăreți în parohiile urbane 893.
- b) Paracliseri în parohiile urbane 596.
- c) Cântăreți în parohiile rurale 8899.

Cap. III. Numirea și datoriile preoților.

Art. 7. Numirea și înlăturarea personalului bisericesc în parohie se face de chiriarchul respectiv, conform sântelor Canoane și regulamentelor sântului Sinod.

Nu vor putea fi însă chirotonisiți de cât absolvenții unui seminar superior și ai facultății de Theologie.

Art. 8. Preoții și diaconii salariați după prescripțiunile legii de față vor fi datorii să săvârșească în parohia lor, fără altă plată, botezurile, cununiile și înmormântările creștinilor respectiv precum și a da împărțășirea și spovedania.

Art. 9. Preoții și diaconii din comunele rurale, salariați după prescripțiunile legii de față, vor fi datorii, dacă li se va cere de chiriarch să predea religiunea în scoala primară din parohia lor.

Chiriarchul va da asemenea însărcinări în înțelegere cu

Ministerul Cultelor, iar preoții vor fi întru aceasta supuși legii și regulamentelor școlare.

Art. 10. Din numărul total de biserici, prevăzute prin actuala lege 274 fiind întreținute din fondurile lor proprii și de alte așezăminte de bine-facere, rămâne în sarcina Statului numai întreținerea a 391 biserici, din parochiile urbane și 6,095 din cele rurale.

Art. 11. întreținerea acestor biserici precum, reparațiunile, cumpărarea de vestminte, odoare bisericesti și cărți, este în sarcina celor ce le întrețin și a comunelor respective.

Art. 12. Din numărul personalului bisericesc prevăzut la art. 5, 6 și 7, scăzându-se personalul bisericilor cu fonduri proprii și ale așezămintelor de bine-facere, rămân în sarcina Statului 4,757 preoți, din care 269 preoți parochi urbani, 2,806 preoți parochi rurali, 285 preoți ajutoari urbani, 1343 preoți ajutoari rurali, 45 preoți de pe la monăstirile și schiturile de maici și 127 diaconi.

Art. 13. Retribuțiunea lunară a personalului bisericesc este:

a) Pentru preoți și diaconi din comunele urbane 140 lei pe lună.

b) Pentru preoți din comunele rurale, și de pe la monăstirile și schiturile de maici 80 lei pe lună.

Art. 14. Retribuțiunea cântăreților și paracliserilor din parochiile urbane și rurale este în sarcina comunelor.

Art. 15. Retribuțiunea preoților și diaconilor din comunele urbane și rurale, se face de Ministerul Cultelor conform legii de față și legii comptabilității.

Art. 16. Toate pământurile date bisericelor sătești prin legea rurală, sunt considerate ca proprietate inalienabilă a acestor biserici.

Comunele sunt datoare a închiria aceste pământuri, prin licitație. Venitul lor va completa sumele necesari pentru plata cântăreților, paracliserilor și întreținerea bisericilor.

Art. 17. Statul va percepe de la enoriașii de rit ortodox din comunele urbane, 10 lei anual de fie-care enoriaș, și de la enoriașii din comunele rurale, lei 6 anual de fie-care enoriaș.

Această sumă încasată de perceptorii Statului va spori fondul necesar pentru retribuțiunea preoților și diaconilor conform art. 17.

Art. 18. Preoții și diaconi sunt scutiți de orice serviciu comunal sau județian, care ar împedica mersul regulat al serviciului religios și prin popor.

Cap. V. Diferite dispozițiuni

Art. 19. Înființarea sau desființarea de parochii, deslippingea cătunelor de la parochiile lor la altele, se va face de sf. Sinod, după mijlocirea chiriarcului respectiv, sub aprobarea Corpurilor legiuitoare—în acord cu ministerul cultelor.

Art. 20. Când mai târziu populațiunea parochiilor va crește și se va constata că personalul fixat prin legea de față nu ar fi suficient pentru preîntâmpinarea serviciilor religioase în popor, consiliile comunelor vor putea cere, prin ministerul cultelor și prin chiriarchul respectiv, sfintului Sinod, creșterea acestui personal.

Art. 21. Despre orî-ce schimbare făcută în virtutea legii de față la art. 21—22, sf. Sinod va comunica ministerului cultelor spre a se adăoga sau scădea în budget.

Art. 22. Bisericele cu fonduri proprii pot avea un personal mai numeros și cu o mai mare alocațiune pentru salariu și material; nici odată însă mai puțin de cât este stabilit prin legea de față.

Art. 23. Persoanele pioase precum și creștinii dintr'o comună sau cătun care ar dori să fundeze încă vre-o biserică sau să crească numărul legal al vre-unei biserici, vor putea face aceasta cu învoirea chiriarchului respectiv, după ce mai întâiu vor asigura la Casa de Depuneri și Consemnațiuni sau vre-un imobil, fondul necesar pentru întreținerea bisericeii și a personalului, după norma stabilită prin prezenta lege.

Art. 24. Consiliile comunale urbane vor zidi în fie-care cimitir câte o bisericuță și o vor întreține, împreună cu clerul respectiv, după norma stabilită în această lege.

Art. 25. Personalul bisericesc (pr. și diac. din comunele urbane și rurale) se va supune legii pensiunilor și se va bucura de toate drepturile acestei legi.

Aceeași normă se va urma și cu clerul de pe la bisericile cu fonduri proprii și de pe la așezămintele de bine-facere.

Art. 26. Bisericile din parochii pot primi donațiuni și legaturî, conform codului civil.

Art. 27. Toate legile și dispozițiunile anterioare, conform legii de față, sunt și rămân abrogate.

Iată, acesta este proiectul de lege pentru îmbunătățirea soartei clerului mirean. Rămâne a se vedea dacă va putea deveni lege, căci, cu toate imperfecțiunile sale, între carî principalele sunt că nu ține seamă de preoții cu studii și că prevede salarii mai mari la orașe, de cât la sate.

Dr. Barbu Constantinescu

În urma unei crude suferințe de mai multe luni, dr. Barbu Constantinescu s'a stins în noaptea de Vineri spre Sâmbătă, între 29 și 30 Noembrie precedent, în etate de 54 de ani.

Corpul lui fu depus Sâmbătă în Biserica Slătari, unde stete până Duminecă, 1 curent, când dus la cimitirul Belu, fu depus în mormint.

Un public numeros asista la serviciul religios, oficiat de P. S. Ghenadie, episcopul de Argeș și de S. S. Arhiereul Gherasim Pitișteanu, asistați de preoți, diaconi și cor.

La urmă, s'a spus un discurs de părintele Pimen Georgescu, predicatorul Sf. Mitropolii, care p'un ton religios a vorbit bine despre meritele defunctului, dar către finele discursului a zis că Dr. Barbu Constantinescu, în viața sa a făcut și fapte de acelea cari au supărat pe mulți, de aceea a zis că *«noi cei de față să rugăm persoanele pe cari răposatul le-a srpărat ca să-l erte, și tot-deodată să ne rugăm și lui D-zeu ca să-l erte»*.

Vorbele din urmă produsă urită impresie asupra publicului compus în mare parte din profesori și tineret școlar. Față cu aceasta, sub-semnatul n'am putut tăcea, de aceea am spus următoarele cuvinte:

«Intristată adunare, nu mai e nevoie să spui cine a fost dr. Barbu Constantinescu. Nu cred să se afle vr'un român cu ori-cât de puțină învățatură, care să nu fi auzit de numele ilustrului defunct ce-l privim înghețat aci în fața noastră.

«În adevăr, mergeți prin toate școalele poporului din orașe, sate, și de prin unghiurile cele mai depărtate ale țării, prin toate bisericile României, și vă veți în-

credința că toți, toți preoții, toți învățătorii și toți școlarii cei mai mici îl cunosc și-l stimează. Ceva mai mult: treceți fruntariile țării și vizitați școalele românilor de peste Carpați, și chiar ale românilor macedoneni din fundul Turciei, și toți, toți într'un glas vor pronunța cu respect numele lui.

«Ce să mai zicem despre școalele secundare și superioare: licee, seminarii, gimnazii, școale normale, facultăți și cele-l'alte? A presupune că poate exista un școlar, un student fără să fi auzit de regretatul nostru profesor, este a degrada întreaga studențime și școlărire.

«Ei bine, această reputație mare, acest renume obștesc și l'a dobândit nu numai prin funcțiile de director și profesor la școalele publice, ci mai mult prin activitatea sa în ocupațiunile particulare. Nu doar că nu și-a făcut datoria cu conștiință în funcțiunile publice, căci e destul să amintim de profesoratul și rectoratul său la seminariul central, la Asilul Elena Doamna, la școala normală, etc., spre a ști că acel timp a format apogeul acestor școale, apoi profesoratul său la liceul Matei Basarab, la facultatea de teologie, etc. sunt proaspete în mintea fie-căruia; dar am zis că și-a căpătat reputația prin lucrările particulare mai mult, căci cele publice le considerăm ca ocupații obligatorii ce-î forma specialitatea și meseria întru cât-va.

«Pentru cine nu l'a cunoscut de aproape, ar fi greu să înțeleagă cum un om particular și fără avere a putut săvârși mulțime de fapte mari, a putut ajuta pe atâția studenți nu numai cu cuvântul, ci și cu fapta, cu bani chiar, spre a-și termina studiile lor, unii în țară, alții în străinătate. Cauza este că în cestiune de cultură, de propagarea luminii, defunctul își sacrifică timp, repaos, interese și cel din urmă ban, ba chiar

se indatora ; îi era destul să fi văzut că un tânăr sărac voia să învețe și pe dată îi da tot ajutorul necesar fie că intervenea pentru dînsul, fie că-și da pînă la ultimul său obol, dar fără ajutor nu-l lăsa.

«Orî de cîte ori era în cestiune o instituție de învățămînt, de cultură ori de lumină, distinsul defunct își punea umărul, și umărul său era atît de forte, că aceea instituție trebuia să meargă bine. Ast-fel cînd școala normală pentru învățătura poporului român ajunsese rău și mergea spre desființare, așa că se redusese la două clase, dînsul se inhămă la carul ei și o reformă o completă, găsi mijloace bănești, o făcu cu patru clase, îi adăose două clase preparatoare și apoi îi înființă chiar o școală primară de aplicație, așa că însuși guvernul fu silit să imiteze organizarea acestei școale normale spre a o introduce la școlile sale.

«Asilul Elena Doamna încă a simțit influența bine-făcătoarei direcții a Dr. B. C. ; căci, numai din timpul «său elevele acestui institut au început a se distinge «la concursurile pentru profesoare. Pe lângă acestea, «dînsul a înființat și școala fröebeliană, pentru copilașii «de la 3—6 ani, singura școala *română* de felul acesta «în toată România și pentru care acum se construiește «local propriu cu bani procurăți în mare parte de re-«posatul ei fondator.

«Fără să mai vorbim de activitatea sa ca membru al societății geografice, ca folklorist, ca redactor la revistele pedagogice *Educatorul*, *Lumină* «pentru toți și altele, neobositul defunct a lucrat mai «multe cărți pentru școale, și mai cu seamă acuma, în «ultimul an al vieții sale, se pusese să ridice un monu-«ment literar neperitor, nū numelui său, căci reputația «lui n'avea nevoie de aceasta, ci-și propusese a ridica «un monument școlii poporului, așa că astăzi, cînd

«el stă întins, rece și fără suflare, aci în fața noastră, «cărțile lui es una dupe alta din teascurile tipografiilor.

«Această activitate însă peste măsură l-a sdrobit cu «desăvârșire ; și cum ar fi fost posibil altfel ? Noi știm «că chiar stânca, care se prăvălește din vârful munte-
«lui și se rostogolește în vale, sfărâmând orice obsta-
«col, sdrobind orice arbore sau piatră în cale-i, cu
«toată tăria ei tot suferă știrbiri în aceste ciocniri, ba
«uneori este chiar silită să cotească puțin din drumul
«său, până când în cele din urmă își oprește mersul,
«afundându-se într'o vale mare ; cu atât mai mult res-
«pectatul nostru defunct în nemăsurata sa activitate
«întâlnind atâtea și atâtea piedici a fost sdruncinat cu
«desăvârșire la suflet și corp, aducându-l aci unde-l
«vedem acuma.

«Față cu această jertfire de bunăvoie pentru cauza
«culturii și a luminării națiunii românești, datoria noas-
«tră nu este să ne rugăm pentru iertarea lui, căci un
«atare om n'a putut greși cu știință și Dumnezeu tre-
«buind a fi drept n'are nevoie de rugăciunile noastre ;
«dar cea ce ne rămâne noă să facem acuma este să
«păstrăm în sufletele noastre neșters numele respectat al
«aceluia care a fost Dr. B. C.—Eternă fie-i dar memoria.»

Cam acesta este sensul cuvintelor ce am rostit, ne
mai putând urma din cauza emoțiunii de care eram
cuprins.

Intre asistenții din biserică, am observat pe P. S.
Partenie, Clinceni, episcopul Dunării de jos, fost elev
al decedatului, P. S. Bălănescu, episcop de Huși, p.
arch. Valerian, etc., decanii facultăților din București
(D-nii Haret, Crătunescu, Leonte, părintele Timuș), Di-
rectorul și profesorii liceului M. Basarab ; Directorul
și profesorii școlii normale a societății pentru învê-
țătura poporului român ; parte din profesorii semina-
riului central și din profesoarele de la Asiful Elena

Doamna; directorul orfelinatului de surdo-muți de la Tei, etc.

Afară din biserică: elevii școlii normale a societății sub arme și cu drapelul; de asemenea elevii liceului M. Basarab.

Mulțime de elevi din diferite școli, de amici, de foști elevi, etc.

Multe coroane, între cari unele cu inscripții, astfel se vedeau din partea Facultății de teologie, a Asilului Elena Doamna, a liceului M. Basarab, a familiilor N. Ștefănescu, P. Gârboviceanu, Eniș-Bălțeanu, etc.

Cortegiul a fost însoțit până la cimitir pe jos aproape de toți asistenții.

Astfel a fost dus la ultima locuință Dr. B. C. care și-a consumat viața în muncă pentru cultura națiunii române și de al cărui nume se leagă multe și mari instituții culturale.

BCU Cluj / Central University **Eniș-Bălțeanu.**

EDUCAȚIUNEA INTELECTUALĂ

Conferință ținută în ședința publică a Societății „Tinerimea-Română“
la 1 Decembre 1891

Este știut, că omul devine om, devine capabil de înalta sa menire numai și numai prin educațiune; dacă însă educațiunea are vr'o influență binefăcătoare asupra omului, apoi e constatat că aceea se observă mai cu seamă asupra părții sale mai nobile, asupra *spiritului* său.

În conferința *Educațiunea fizică* ținută în ședința publică a acestei societăți la 20 Ianuarie a. c. am acordat toată importanța ce i se cuvine materiei și n'am tăgăduit nici una din puterile sale. (Și acea conferință s'a publicat în această revistă).

Acolo, la simțuri, organe cu totul fizice, am recunoscut că ele sunt capabile să nască idei prin senzațiuni, cari apoi se transformă în impresiuni. Ideile omului însă nu toate sunt

imaginea obiectelor fizice, pentru că avem idei și sentimente abstracte, iar abstracțiunea nu poate rezulta numai din funcționarea organelor fizice.

Dacă sufletul nu s'ar manifesta prin altă putere de cât prin *voință*, aceasta ar fi suficientă spre a-î proba existența și puterea; căci în nici un mod, *voința* nu poate fi efect al cauzelor curat fizice.

Mila, generositatea, iubirea artelor, atracțiunea spre cutare știință, etc., cum s'ar putea număra între produsele proceselor curat fizice ale organelor noastre ?

E incontestabil deci, că sunt facultăți de-o ordine superioară puterilor corpului, facultăți așa numite psihice, de origină nematerială, rezultat al unor *cauze* necunoscute, ce numim *facultăți spirituale*, iar cauza necunoscută ce le produce, o numim *suflet*.

Sufletul, adică facultățile sale, sunt domnite și ele de legea perfecționabilității. Tot o-dată însă puterile sufletului, întocmai ca și cele fizice sunt supuse legii progresării gradate, nici de cum însă unei dezvoltări spontanee.

E știut asemenea, că copilul la început duce o viață pur vegetativă. Creerii săi opuși, la început n'au nici o putere. Efectele produse de lucrarea continuă a organelor sale sunt numai instinctive, iar instinctul este o facultate care ține și de materie și de spirit. Operațiuni curat psihice în prima copilărie nu se manifestă.

Natura însă nu doarme.

Creerii și nervii, organe de cari se servă sufletul în operațiunile sale, iaă consistență, capătă putere; sufletul începe a naște una câte una din numeroasele facultăți, până ce ajunge la o dezvoltare după împrejurări mai mult sau mai puțin întinsă.

Din conferința de la începutul anului curent menționată se vede, că știința a cercetat în zadar a descoperi natura sufletului. Ceea-ce a reușit a afla însă este, că sufletul și-a stabilit mijloacele de acțiune, prin sistemul nervos.

Prin nervii simțitorii, creerii, centrul puterilor sufletului, pri-

mesc impresiunea lucrurilor externe, iar prin nervii motorii sufletul își comunică voința diferitelor organe ale corpului.

Iată de ce dezvoltarea sistemului nervos corespunde cu dezvoltarea inteligenței omului.

Pedagogia ar comite o greșeală din cele mai mari, dacă în dorința-î exagerată de a grăbi dezvoltarea intelectuală în copii, li-ar surescita sistemul nervos.

Nu zic, că educatorul n'ar ajunge a realiza un fel de dezvoltare prematură în elev, că n'ar putea deștepta niște facultăți, cari după ordinea naturii trebuie să apară mult mai târziu; acele operațiuni sufletești însă, luând o dezvoltare superioară dezvoltării fizice, ar rumpe echilibrul, în defavoarea corpului. Micul organism, incapabil de a produce elemente regeneratoare în de-ajuns, curând se va epuiza fără să poată îndestula sistemul nervos. Prin urmare corp și suflet slăbesc, ba pot să și piară.

Atât în individul singuratic, cât și în personalitatea omenirii întregi, sufletul cu facultățile sale se dezvoltă încet, până ce la individ ajunge la completarea realizabilă, până ce în omenire se apropie de perfecțiunea prevăzută.

Mersul gradat al dezvoltării psihice este aparițiunea instinctului cu diferitele sale aptitudini, apoi vine inteligența cu toate facultățile sale admirabile și pe urmă simțul moral cu toate bine-făcătoarele sale legi.

Aici e de observat, ca educatorii să înțeleagă și să distingă foarte bine aptitudinile instinctive de facultățile intelectuale, precum și facultățile intelectuale să nu le confunde cu cele morale, pentru că dintr'o asemenea confuziune s'ar naște un sistem de educațiune cu totul greșit; instinctele ar lua preponderanța și ar înăbuși facultățile intelectuale; iar când facultățile morale nu s'ar distinge bine de cele spirituale, adică nu s'ar cultiva separat, atunci s'ar forma niște generațiuni capabile de cele mai uimitoare speculațiuni spirituale, și moralitatea ar rămâne în cea mai tristă decadentă, decadentă morală, care atrage dupe sine și decadentă intelectuală.

Simțul moral singur este demarcarea dintre om și animal, pentru că multor animale, dar mai cu seamă patrupedelor nu le lipsește instinctul, ba chiar nici inteligența. E învederat decî că numai simțul moral a ridicat pe om asupra tuturilor creaturilor de pe pămînt.

Să se cultive decî în om toate facultățile spiritului care încep de la instinct ast-fel, ca din perfecțiune în perfecțiune să se ajungă la simțul moral.

Instinctul nu e deplin din domeniul facultăților intelectuale; cu toate acestea însă multe din operațiunile sale se apropie atât de mult de inteligență, cu alte vorbe, aŭ o legătură așa de strînsă cu facultățile spiritului, în cît nu le putem clasifica între procese curat fizice.

Instinctul și-are și el gradațiunile sale și anume : sunt instincte brute, cu totul dobitocești și instince morale, cari aparțin operațiunilor sufletului.

Dintre instinctele brute cel d'întăiu, comun la toate viețuitoarele, este *instinctul de conservare*. Acesta conduce la apărarea mecanică a individului.

Natura, prevăzînd trebuința ce ori-care ființă are de acest instinct, i-a dat o întindere atât de puternică, în cît arta n'ar mai avea nimic de adăogat, ci din contră, pedagogia nu trebuie să-l lase ca să ia o dezvoltare prea mare.

Alte două instincte brute, de cari pedagogia trebuie să țină compt și cari aŭ o putere foarte mare la copii, sunt : instinctul mișcării și al schimbării.

Indată ce se observă că instinctul mișcării s'a ivit la copii, fără a li se lăsa frăul în deplină putere, educatorii trebuie să nu-î mai țină în o nemișcare opusă voinței naturii.

Copilul trebuie să se miște și încă mult să se miște, pentru că aceasta natura o cere ; atât numai, că mișcările lui trebuie bine dirijate și supravegiate.

Instinctul schimbării de asemenea fiind în natură, educatorii se vor feri de a-l înfrâna prin aplicarea continuă a acestora-și facultăți ale copiilor.

Omul este destinat să cunoască totul și să se ocupe cu de toate; de aceea instinctul schimbării mână pe copil de la un obiect la altul. Copiii nu trebuie să urmeze orbește acestui instinct, dar nici să nu li-se pretinză o paciință, o stăruință îndobitocitoare, pentru că voind a corecta natura foarte ușor se pot forma idioții.

În natură se mai află și instinctul mecanic, pe care-l vedem chiar și la unele animale; la om însă acest instinct dirijat de inteligență, crează industria.

Instinctul mecanic conduce pe copil la lucrul manual, la confecționarea diverselor sale jucării. De aceea educatorul trebuie să încurajeze, pe cât poate, acest instinct care mai târziu va da rezultate multumitoare.

Vigoarea mușchilor produce instinctul curajului: acesta încă trebuie menajat și dezvoltat prin educație.

Din toate aceste instincte, vor naște o sumă de aptitudini, de cari inteligența bine dezvoltată se va servi cu mare folos.

Am arătat pe scurt, importanța instinctelor brute; instinctele morale însă, reclamă o atenție deosebită a pedagogiei.

Instinctul personalității, poate da cele mai admirabile rezultate morale, născând conștiința și demnitatea. Rău condus acest instinct însă, devine un egoism înfricoșător, ce tinde a sacrifica totul personalității sale.

Dacă educatorul se va îngriji, ca de odată cu instinctul personalității să dezvolte în elevi și pe cel al personalității streine, care de asemenea se află în natură, atunci elevii săi se vor deprinde să nu vadă lumea ca o proprietate numai a lor, adică să n'o creadă creată numai pentru dinșii, pentru că numai așa nu vor fi egoiști.

Strâns legat cu instinctul personalității streine este și instinctul social și cel familiar, instincte morale foarte precioase, cari au dat omului noțiunea dreptului, a datoriei și a altor multe sentimente nobile.

Chiar în această privință, adică în dezvoltarea instinctului familiar, și cel social, pedagogia, din afirmările unor și altor

specialiști, stă încă și astăzi în nedumerire; căci — după cum zic ei — de voi crește copiii de tot separați de familie, instinctul familiar va espia din ei, din sufletul lor va peri amorul fiiesc și mai târziu cu greu va naște instinctul părintesc; iar copiii crescuți numai în familie, separați de lume, separați de alți copii, instinctul social se va înăbuși în sufletul lor. — De la acești copii nu se poate aștepta în viitor ca să fie oameni devotați, oameni generoși. Ei nu vor înțelege solidaritatea omului cu omenirea, iar virtuțile civice sau patriotice pentru ei vor fi litere moarte.

Comparând însă aceste două ipoteze reiasă destul de lămurit ca copiii mai bine să viețuiască împreună, ajutându-se unii pe alții și așa pe nesimțite să se desvolte în ei instinctul social, pentru că numai ast-fel se va prepara omenirii membri utili, numai ast-fel se va da societății oameni neînterasați, generoși, mari.

Cea ce ne face apti de a ști și a cunoaște este *percepțiunea* și *inteligenta*, proprietăți pure ale sufletului.

Simțurile ar putea să primească imaginea obiectelor externe; dar fără percepțiunea și facultățile cărora ea le dă naștere ne-am da tot atât de puțin compt de impresiunea primită, ca și oglinda de chipul nostru ce se reproduce în ea.

Fiziologia ne explică, că diversele operațiuni ale minții, sunt efecte de ale mișcării, agitării și strămutării moleculelor creierilor; aceste explicări însă nu ne sunt suficiente de a putea lămuri întregul proces intelectual adică de tot cea ce se petrece în noi.

Fără să se ceară materiei niște secrete ce nu le poate revela pentru că nu le are, să ne silim a constata efectele spiritului și să ne dăm bine seama de legile ce le domnește, ca ast-fel în calitate de reprezentanți ai pedagogiei, puși în cunoștință de cauză, să tragem totul cea ce e folositor scopului.

Inteligenta prin percepțiune are facultatea de a cunoaște iar prin atențiune pe ceea ce de a se pune în contact cu lucrurile

externe; memoria servește numai spre a conserva imaginii și ideii.

Din puținele zise se vede destul de lămurit, că percepțiunea are un rol de căpetenie în inteligența umană și de aceea ea trebuie să atragă mai întâi interesul pedagogiei.

De aceea și eu voi să mă ocup mai întâi de dînsa, dar cu deosebire de puterile sale, și anume: *conștiința*, *conceperea* sa și *înțelegerea*, *intuițiunea* și *abstracțiunea*, puteri de cari percepțiunea se servă în operațiunile sale.

Progresul omenirii, ameliorarea speciei omenești, nobilarea și dezvoltarea facultăților noastre, ni-au dat noțiunii destul de largi despre conștiință.

Conștiința este cunoștința de sine și cunoștința de alții.

Conștiința se poate naște din instinctul personal; perfecționată însă precum poate ajunge această facultate, produce sentimente de cari morala profită foarte mult.

Să ne dăm mai întâi compt de această facultate intelectuală în înțelesul strâns al cuvîntului.

În această accepțiune cuvîntul «*conștiință*», însemnează: a ne da compt de cea ce se petrece în noi și în afară de noi. De aceea se obișnuiește a se zice celui ce a leșinat, că «*și-a pierdut conștiința*» adică a încetat de a ști cea ce se petrece în sine și în afară de sine.

Organele conștiinței și-au reședința de sigur în creeri; căci s'au văzut copii, cari căzînd pe cap și vătămându-și creeri, și-au pierdut conștiința, au devenit idioți sau nebuni, adică incapabili de a-și da compt de cea ce se petrece în ei și în jurul lor.

Boale cerebrale, produse prin grămădirea sîngelui la creeri, asemenea ocazionează perturbare în conștiință.

Educatorii de aici pot conchide, cât este de important a îngriji de buna stare a capului copiilor, cât au să-î ferească de loviri la cap și ce crimă este aceea de a bate copilul peste craniu, fapt, care contuzionează atât de mult creeri.

Conștiința este susceptibilă de o dezvoltare imensă, care des-

voltare trebuie să fie însă opera culturii, pentru că natura i-a dat numai aptitudinea de perfecționare, dar nu și-o perfecționează singură.

Conștiința este atât de slabă la copii sau la omul necult, în cât el nu-și poate da compt, de cât de un număr restrins de lucruri ce se petrec în sine și afară din sine. Prin cultură însă ea sporește atâta, în cât lumea, universul întreg se reflectează în ea. Aceasta se vede la oamenii învățați ce dobândesc conștiința a milioane de lucruri și de idei.

Prin cultură, prin dezvoltare, conștiința devine capabilă nu numai de a cunoaște ce se petrece în om și afară din el, ci odată cu conștiința individualității sale, îi apare și legile datoriilor.

Eū ca om, ce am conștiința că sunt om, am și conștiința de datoriile mele de om și îndată ce mă depărtez de la acele datorii, conștiința individualității ce s'a identificat cu conștiința datoriilor protestează, impută, se revoltă, reclamă drepturile sale; căci conștiința privește ca un drept al seū ca eū, om, cu conștiința de om, să fac fapte de om.

De aici rezultă remușcarea de conștiință în urma faptelor rele.

Când conștiința de sine a ajuns a se identifica cu conștiința datoriilor de om, atunci perfecționarea morală e asigurată.

Desvoltarea conștiinței până la acest grad trebuie să fie scopul principal al fie-cărui pedagog.

Nu e greu de a desvolta în copil conștiința chiar și până la gradul cel mai mare cu ajutorul instinctului personal, care naște sentimentul demnității personale, numai cât trebuie să se mențină cât se poate de curată. Vițiul și prejudecățile să nu o corumpă.

Când pe copil îl împinge conștiința pe calea dreptului și a datoriilor, e păcat de a-î falsifica acea conștiință, abuzând de puterea ce cine-va are de a-î azurpa drepturile sale.

În același timp însă nici nu trebuie să i se permită copilului de a-și înșela conștiința prin călcări de datorii încurajat de prejudecăți.

Cea ce este drept pentru unul, este drept pentru toți și cea ce este datorie pentru unul, este datorie pentru toți; iată ce trebuie să zică conștiința copilului și ce trebuie să facă ca să-și satisfacă conștiința, care nu trebuie să aibă complesanță sau nedreptăți înjositoare.

Înainte de toate însă, educatorilor! feriți copiii de relele exemple precum și de relele povețe, pentru că și unele și altele le micșorează și le corupe conștiința și conștiința largă, conștiința viguroasă, conștiința curată este facultatea spiritului cea mai prețioasă moralității și ast-fel omenirii.

Fie de ajuns acum despre conștiință și să trecem la a doua putere a percepțiunii.

I. G. Neamțu.

(Va urma)

STIRI ȘCOLARE

Prof. *Dr. Zradlek* în Leobschütz (în Silesia prusiană) recomandă următorul mod de procedere pentru de a desvêța pe copii de *gângăvenie*: Să lași pe cel gângav să pronunțe (în vorbire ca și în citire) ori-ce cuvânt cu *u* înainte. De ex. propoziția «Scolarul scrie pe placă» o va pronunța așa: *u* scolarul *u* scrie *u* pe *u* placă. În trei luni — ne spune d. Z. — că ia succes să vindece pe un elev de acest defect.

*

La congresul de igienă ținut anul acesta în *London*, *Dr. Burgenstein* din Viena a făcut o propunere motivând-o, ca o lecție de școală să nu ție mai mult *de 45 minute* iar cele 15 minute să fie pentru recreație. Propunerea a fost primită cu unanimitate.

Ce zic la aceasta înțelepții noștri directori de școli primare, care au casat pauza dintre primele două oare de lecție de dimineață?!

*

Din provincia *Reinpfalz* se vestește, că s'a pornit un curent puternic printre popor pentru *al optulea an de școală (!)*

Primarii au cerut părerea comunelor și, din 28 comune, 23 s'au pronunțat *pentru*, 2 și-au rezervat a reveni și numai 3 comune foarte mici s'au pronunțat *contra*. La noi chiar un *înțelept* de ai țării propuse din contra reducerea anilor de școală de la 6 la 5 (ă la d. Poni). Ce deosebire de vederi cu privire la cultura poporală între «poporul» din *Reinpfalz* și academicianul și fostul ministru de instrucțiune al României (!).

*

În *Horitz* și în *Jiccin* în Boemia, cetățenii au luat hotărîrea, ca să ridice un monument nemuritorului pedagog *Comenius*.

V. Gr. B.

*

Din partea ministerului marelui principat *Weimar* s'a dat un ordin circular, prin care impune tuturor părinților cu copii de școală ca pe aceștia să nu-i mai întrebuințeze la munca câmpului sau diferitele meșteșuguri, cu două ore înainte și două după timpul obligat de a frecuenta școala, pentru ca în acest timp să-și poată repeta și studia lecțiunile ce au.

*

În *Bavaria*, cu ocazia asentării de curând săvârșite, din 20584 recruți numai 6 s'au aflat cari nu știu citi și scrie. Aceasta e un progres destul de mare, pentru că opiniunea publică să laude pe învățătorii *Bavarezi* cu atât mai vîrtos, pentru că în anul 1887 din un contingent tot atât de mare, 2020 era numărul celor ce nu știa citi și scrie.

*

Din școlile *belgiane* s'au scos mai multe cărți de școală *frânțuzești*, în cari se găsea oare cari expresiuni insultătoare la adresa *Germanilor*.

Igen.

Școalele românești din Macedonia au câștigat simpatia Europei

Alte¹ două cărți se ocupă de Români din Macedonia. Aceste două cărți sunt *Cartea albastră* englească (blue-book) publicată de Ministerul de externe al Angliei și *Istituzioni scolastiche in Turchia*,² publicată de diplomatul și renumitul italian Mario Mandalari.

1. În menționata carte albastră se află mai multe rapoarte ale consulilor Engliterii în Macedonia asupra școalelor și bisericilor române din acea provincie turcească.

Într'un raport, D. Schipley, consulul englez la Monastir (Bitolia), arată guvernului său, din Londra, importanța Românilor Macedoneni, progresele școalelor lor și activitatea ce s'a desfășurat la ei spre a se scăpa de jugul clerului grecesc. Într'un alt raport, tot D. Schipley descrie diversele certuri și lupte ce au avut loc în biserici cu ocazia serviciului divin în limba română. Vorbind de Vlaho-Clisura, oraș românesc, în Macedonia, suszisu consul spune că de o cam dată Români nu reușiseră să officieze românește în bisericile lor, dar că în urma intervenirii inspectorului școalelor române, D. Apostol Mărgărit, guvernul turc a dat permisia de a officia românește la Vlaho-Clisura. Cărțile bisericești, întrebuițate în bisericile române din Macedonia, adaugă consulul englez, sunt tipărite la București cu caractere latine.

Această corespondență favorabilă Românilor macedoneni, probează că D. Schipley este un om just și

¹ Cititorii noștri știu că în numărul trecut al revistei noastre s'a vorbit de scrierile D-lui Dr. Weigand, sub titlul de *S'a mai aflat o limbă românească*.

² Pe românește: *Instituții scolastice în Turcia*.

imparțial, cea ce merită o deosibită laudă și recunoștință din partea tuturor Românilor.

2. Cartea menționată a D-lui Mandalari se ocupă cu toate școalele din Turcia și deci și de cele românești de acolo. El a vizitat Turcia și Macedonia, așa că le cunoaște foarte bine. Autorul a constatat că Turcia a decăzut numai din cauza fanatismului religios, așa că comentariile Coranului trec peste 200.

Cea mai mare parte a scrierii se ocupă cu statistica tuturor școalelor din împărăția Otomană, atât turcești cât și grecești, armenesti, israelite, române, etc.

De la pagina 82—98, D. Mandalari se ocupă de cestiunea macedoneană, apărând cu căldură desvoltarea liberă în Balcani a fiecărui element național, în sfera culturii intelectuale și educatoare. D-sa se ridică cu toată puterea contra persecuțiilor, intrigilor și calomniilor ce Grecii întrebunțează nencetat contra Românilor, înfierând cu toată indignarea reaua purtare a clerului grec. În urmă, istorisește pe larg adevăratele cauze ale neînțelegerilor ce domnesc în acea parte a imperiului turc și stabilește într'un mod invederat că Grecii au făcut din școală o armă de propagandă politică rău făcătoare, călcând în picioare toate legile împărăției turcești, pe când Românii mărginesc acțiunea școalelor la comunitatea lor și îndeplinesc toate datoriile către Stat. D. Mandalari demonstrează printr'o argumentare strânsă și admirabilă pericolele acestei stări, făcând apel la omenirea întreagă în favoarea compatrioților noștri din peninsula Balcanică. D-sa face apel la miniștrii turci și-i conjură din toată inima să ia în această privință măsuri strașnic de severe contra școalelor grecești cari uită adevăratul lor scop și turbură libera desvoltare a școalelor celorlalte naționalități.

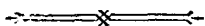
Autorul termină aceste pagini mișcătoare schițând

un regulament de aplicat scoalelor streine din Turcia și mai cu seamă celor grecești cari, de câțiva ani, au ajuns isvoare de vrajbă și turburări nencetate.

Românii¹ toți, fără deosibire de țară, mulțumesc din inimă D-lui Mandalari pentru dreptele sale apretieri și fie sigur D-sa că numele său va fi cu respect pronunțat de toți cei ce vorbesc o limbă românească.

Cititorii noștri ved că Germanii (Dr. Weigand, de exemplu), Englezii (Blue-book) și Italienii (D. Mandalari) sunt unanimi în a recunoaște dreptatea Românilor Macedonenii, fără să mai vorbim de Francezii, Belgianii și alții cari au scris mai înainte.

Eniū-Bălteanu.

Notiță asupra scăderii poporului românesc în Moldova

BCU Cluj / [Central University Library Cluj](#)

Țifrele vorbesc mai esact de cât ori-ce alt graiū. Astfel, când zicem că în luna cutare s'au născut 600 de copii în București și au murit 300 de oameni, ori cine înțelege că numărul sufletelor a crescut cu 300 în acea lună. Dacă am zice însă că în luna următoare s'au născut 300 de copii și au murit 600 de oameni, iarăși înțelege ori cine că în această lună populația a scăzut cu 300 de suflete. Mai poate oare fi indoeală asupra acestui fapt de creștere sau scădere a populațiunii? De sigur, că oricine cunoaște deosibirea între 3 și 6, nu va mai avea necesitate de nici un fel de deslușire sau discuțiune. Deci limbagiul țifrelor spun adevărul.

¹ D. Mandalari promite a scrie în curând o carte specială asupra scoalelor românești.

Iată acum ce spun țifrele despre populațiunea Moldovei în 1890.

Gvernul a publicat o dare de seamă (Statistica) de câte nașteri, câte morți și câte căsătoriile s'au întâmplat prin orașele României, în anul 1890, dar făcând deosebire între cele săvârșite între Români, de cele petrecute între streini.

Intre streini cei mai numeroși sint Ovreeii și mai cu seamă în Moldova, unde populația ovreească crește așa de mult în cât întrece creșterea populațiunii române. dupe cum vor proba țifrele următoare.

În adevăr, Ovreeii se nasc mai mulți și mor mult mai puțini, pe când Români mor mai mulți de cât se nasc.

Asfel, în orașele din Moldova, în 1890, s'au născut 5654 de Români și au murit 6549 ; deci au murit mai mulți cu 895 de suflete de cât s'au născut ; pe când Ovreeii s'au născut 5359 și au murit 3270 ; deci au sporit cu 2089 de suflete numai prin nașteri, fără să mai vorbim de ovreimea care năvălește în Moldova din alte țări.

Reflecteze la această stare de lucruri orice bun Român și chibzuească ce este de făcut.

Căsătoriile române au fost 2244 și cele israelite 1233.

În Muntenia chip lucrurile nu stau așa de rău. Aci elementul român este cu mult superior celui israelit ; căci, deși chiar aci streinii cei mai numeroși sunt tot Ovreeii, dar la 15,933 de nașteri creștine se află 1851 nașteri israelite ; iar la 5785 de căsătorii creștine sunt 638 de căsătorii israelite.

Dacă privim acuma mișcarea populațiunii creștine din orașele Moldovei față cu toți streinii la un loc, avem în 1890 :

Creștinii ortodoxi născuți 5654 și morți 6549.

Streinii (în care se cuprind și Ovreeii) născuți 5915 și morți 3898.

Căsătorii creștine ortodoxe s'a făcut 2244, iar streine 1413.

Din aceste țifre vede oricine că populația română urbană din Moldova merge descrescând cu pași foarte repezi, pe când populația străină merge crescând cu pași gigantici. Ce e de făcut?

Eniș-Bălteanu.

BUDGETUL INSTRUȚIUNII PUBLICE

D. Take Ionescu, ministrul instrucțiunii publice, ar fi terminat deja budgetul apartamentului său, adăugând următoarele:

La personalul administrației centrale s'a prevăzut fondurile necesare pentru reînființarea inspectorilor generali.

La învățământul secundar s'a completat personalul gimnaziilor din Alexandria, Giurgiu, Fălțiceni, Roman, Târgoviște, Caracal și R. Sărat, luându-se drept normă gimnaziul din Buzău. De asemenea s'a luat pe seama Statului gimnaziul din Brăila.

S'a înființat de la 1 Septembrie viitor o nouă școală profesională în București și s'a luat pe seama Statului școala profesională din Caracal.

În învățământul superior s'a creat la facultatea de drept din Iași o a treia catedră de drept civil, la facultatea de științe din București o catedră de morfologie și un laborator alăturat, și la amândouă facultățile de litere o catedră de limba și literatura franceză.

În amândouă facultățile de științe s'adaos câte două

conferențiară cari să refacă pentru studenții noui veniți matematicile elementare ce au învățat în licee. S'au sporit creditele pentru completarea de cărți și abonamente la reviste științifice; de asemenea creditele pentru excursiuni științifice.

La facultatea de medicină s'a înavuțit diferitele laboratoare și mai ales sălile de disecție. De asemenea s'a creat un laborator de botanică medicală la facultatea din București.

La școala superioară de farmacie s'a înființat un laborator de chimie analitică și un laborator de farmacologie.

La Iași s'a înființat un nou laborator de chimie organică, de la 1 Aprilie anul viitor, cel vechiu rămânând numai pentru chimia anorganică.

S'a completat personalul cabinetului de lucrări practice la cursul de mineralogie, patologie și geologie, la cursul de anatomie, la cursul de farmacologie, completându-se și salariile personalului laboratoarelor înființate anul trecut.

S'a prevăzut un șef de lucrări la laboratorul de chimie, de la 1 Aprilie.

La ambele școli normale s'au prevăzut profesori de limba și literatura franceză.

De oare-ce în Palatul Universității nu mai este loc pentru diferitele facultăți, s'a dispus mutarea Bibliotecii naționale aiurea. De asemenea se va muta și institutul de fiziologie în fosta școală centrală de fete.

S'a sporit creditele pentru înavuțirea pinacotecelor, pentru înființarea bibliotecii naționale și s'a decis repararea Mitropoliei din București.

S'a înscris un credit pentru continuarea tipăririi cu litere latine a cărților bisericești, un credit de 20,000 lei pentru cumpărarea manuscriptelor defunctului Șuțu pe care Academia Română le declară drept un adevă-

rat tesaur iar creditul pentru școlile românești din străinătate a fost urcat la lei 300,000.

S'a creat și un seminar musulman în Dobrogea.

S'a mărit personalul și s'a sporit lefurile la Archiva din Iași.

Tot la Iași s'a prevăzut fondul necesar pentru construirea a două ateliere de pictură și sculptură.

În ce privește învățământul primar și normal la învăț. rural s'a prevăzut un spor de peste 60,000 lei care împreună cu economiile ce se vor realiza de la reținerile de 30 la sută asupra lefilor suplinitoilor va permite ca Statul să plătească în anul viitor peste 100 noui învățători.

La școlile urbane sporurile s'au calculat pentru a permite înființarea a 15 școli noi iar la învățământul normal s'au făcut îmbunătățiri la material, separări de catedre la școala Vasile Lupu din Iași și s'a adăos la școala centrală de fete din București cele 4 institute necesare la școala de aplicație, fără care nu există adevărat institut pedagogic; tot la această școală s'a sporit numărul solventelor.

Se zice că se va înființa la facultatea de medicină din București, o catedră de boalele nervoase care va fi numit D. Dr. Buicliu.

Fie numai ca aceste îmbunătățiri să se traducă în fapte!

NOTITE STATISTICE

I. Mișcarea populațiunii României

Ministerul Domeniilor a publicat în *Monitorul oficial* de la 22 ale trecutei luni o tabelă statistică foarte importantă asupra mișcării populațiunii din țară în trimestrul Octomvrie 1890, în comparație cu a trimestrului Octomvrie 1889.

MIȘCAREA POPULAȚIUNII

	DIN ORAȘE			DIN SAȚE		
	Căsătorii	Nașteri	Morți	Căsătorii	Nașteri	Morți
Ortodocși	2668	5617	5306	28,347	34,920	27,115
Catolici	113	386	308	364	479	646
Protestanți	48	111	70	28	61	25
Armeni	18	29	44	2	7	3
Mahometani	36	100	104	28	278	161
Israeliți	578	1887	1038	203	570	249
Lipoveni		27	33	2	32	26
Religii necunoscute			18			11
Totalul în trimestrul Octomvrie 1890 este de	3461	8157	6921	28,974	35,747	28,236
Totalul în trimestrul Octomvrie 1889 a fost de	3162	8283	7789	26,958	42,221	29,928
Deci în trimestrul Octomvrie 1890 a fost o diferență de	in plus 299	in minus 126	in minus 868	in plus 2016	in minus 6474	in minus 692

Recapitularea generală a mișcării populațiunii din orașe și sate

În trimestrul Octomvrie 1889 au fost căsătorii 30120 ; nașteri 50,504 ; morți 37,717. Deci populația a sporit cu 12,787 de suflete, în toată țara, în orașe și sate, Români și streini.

În trimestrul Octomvrie 1890 au fost *căsătorii* 32,430; *nașteri* 43,904; *morți* 35,157. Deci populația a sporit cu 8,747.

Așa dar, în trimestrul Octomvrie 1890, populația nu numai că n'a întrecut creșterea din Octomvrie 1889, ci chiar i-a rămas inferioară, cu 4040 de suflete. Acesta-i un semn rău.

Numărul tuturor locuitorilor țării noastre ar fi de 5,600 de mii și ceva, după datele statistice culese de serviciul sanitar.

II. O statistică curioasă asupra corpului omenesc

Corpul uman ar avea 150 de vase și 500 de mușchi. Greutatea sângelui unui om mare ar fi de 15 kilograme. Diametrul inimii este de 15 centimetre. Inima bate de 70 de ori pe minut, de 4200 de ori pe oră, de 35,792 de ori pe an. Fie-care bătae isbește 44 de grame de sânge. Pe fiecare zi inima dă impulsie la 5840 de kilograme de sânge. Tot sângele din om trece prin inimă în trei minute.

Plămânii conțin 5 litri de aer în starea normală. Omul respiră de 1200 de ori pe oră, stricând 300 de litri de aer.

Pelea are trei straturi, a căror grosime variază între trei și șase milimetri. Fiecare centimetru de piele are 12 mii de porii și lungimea totală a porilor puși în șir este de 50 de kilometri.

III. Populația Londrei

Ultimul recensământ al populațiunii a constatat că în Londra se află peste 5,600,000 de suflete, adică atâtea câte se află în întregul regat al României. Dacă va merge tot așa de repede crescând populația acestui oraș, de sigur că în vreo 6 ani va număra la 10,000,000 de locuitori.

IV. Armata câtorva State comparată cu instrucția

Rusia, în 1890, avea 113 milioane de suflete. Bugetul pe 1890 prevedea pentru armată franci 832 $\frac{1}{2}$ milioane, pentru marină 146 $\frac{1}{4}$ milioane, pentru armata Finlandă 8,750,000 adică în total pentru oștire lei 988.500,000 franci.

Armata în timp de pace e de 797,000 de oameni și 153 de mii de cai. În timp de război armata va fi de 5 milioane 510,000 de oameni. Marina, afară de vasele în construcție, era de 397 de vase și 30,500 de oameni.

Pentru instrucție în genere se prevedea lei 69 de milioane

Anglia, în 1890, avea 38,500,000 de locuitori.

Bugetul, pe 1890—91, prevedea :

Pentru armată și marină, franci 780 de milioane.

Miliția are 150 mii de oameni ; voluntari 259 mii de oameni ; armata indiană 128 mii de oameni.

În timp de război, armata va fi de 2,392.000 de oameni și 830 mii de cai.

Marina Angliei era atunci de 740 vase, 1524 tunuri și 95 mii de oameni.

Pentru școli, afară de Universități cari și-au bugetele lor, s'a prevăzut în buget 80,625,000 de franci.

Spania, în 1890, avea 17 $\frac{1}{2}$ milioane locuitori.

În bugetul pe 1890, s'a prevăzut pentru

armată.	lei 143,750,000
Pentru marină	„ 33,437,000
Adică pentru oștire	„ 177,187,000

Armata în pace are 119 mii de oameni, 18,500 de cai și 460 de tunuri.

În timp de rebel oștirea va avea 805 mii de oameni, afară

de armata coloniilor. Marina are 106 vase, 254 de tunuri și 18,400 de oameni.

Pentru școli, afară de universități, s'a prevăzut în buget 7 $\frac{1}{2}$ milioane.

Iată cum bătrâna Europă lucrează pentru înaintarea popoarelor !

V. Statistica Spaniei

Institutul de geografie și de statistică din Madrid a publicat de curând rezultatul recensământului populațiunii Spaniei, corespunzător anului 1887. Locuitorii peninsulei și insulelor vecine erau atunci 17.565.632 din cari 8.612.524 de sexul bărbătesc și 8.953.108 de cel femeesc. 11.945.871 indivizi nu știaū citi nici scrie; 5.001.470 știaū citi și scrie, și 602.005 știaū numai să citească; despre cei-l'alți locuitori nu se știe câtă carte știaū. Străini se aflaū 18.480 franceși, 6755 portugezi, 3877 italieni, 1026 germani, etc. Adăogând coloniile la populația peninsulei se ridică la 25.994.014 locuitori din cari 12.930.794 de sexul bărbătesc și 13.063.220 de cel femeesc. În cursul unui secol, de la 1787 până la 1887, populația Spaniei a crezut cu 7.155.753 de locuitori. În zece ani de la 1877 până la 1887 adaosul a fost de 5.60 p. c. În privința învățaturii publice, s'a constatat în această din urmă perioadă o creștere de persoane cari știū citi și scrie de 4.01 p. c.

MULȚUMIRI ÎN NUMELE ȘCOALEI

Valorosul și mult respectatul domn I. Kalendero, reprezentantul general al Domeniului Coroanei, dornic de a vedea răsbatută lumina adevărului și sub umilul acoperemint al colibeii săteanului rural, și a cărui deviză e *Lumină și ajutor*, ca și în anii precedenți și acum a purtat grija pentru elevii lipsiți de mijloace din comuna *Mădeiu, jud. Suceava* (proprietate domețială)

ajutorându-î cu cărți și obiecte școlare, în valoare de 50 lei.

Respectos mă grăbesc din partea celui tineret a aduce din adâncul inimei, viile mele mulțumiri Augustilor Suverani și zelosului domn administrator, I. Kalendaro, pentru această prețioasă ofrandă.

Grație acestor de mult preț ajutoare, nu păcătuesc de voi mărturisii, că școlile de pe domenii prosperă și aduc rezultate prețioase.

Dacă multe școli ar avea îngrijirile acestor de pe domenii, mai ușor am ajunge acolo încotro suntem porniți.

C. V. Pavelescu

Invățător în satul Mădeiș, jud. Suceava.

H A Z

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Călare pe măgar un hoguea (popă turcesc) trecând printr'o pădure zări scris pe un arbore următoarele versuri:

«Ozun boilă

«Ozun sacalâ

«Ahmac olmalâ⁽¹⁾

Oprește măgarul și începe să reflecte. Oare eă care sunt lung și cu barba lungă să fiu prost? Nu este posibil, își zise el, eă sunt în toată firea. Dar ce ar zice lumea care ar fi citit aceste versuri, văzându-mă? De ce să fiu în presupțiunile acestor versuri? N'ar fi bine ca să-mi taiu barba? Acest raționament plăcu lui Hoguea. Descălică și caută în geaman-tan un foarfece ca să-și tae barba, dar nu găsesce.

Desperat Hoguea, stă și se gândește cum să scape de barba sa. Nu vrea, își zicea el, să continuu drumul cu barba lungă.

(1) Om înalt, cu barba lungă trebuie să fie prost.

Dacă nu pot să-mi fac talia mică, nimic nu mă împedică ca să-mi taiu barba.

Pe când tot reflecta, găsește în buzunar un chibrit. Am ne-merit-o acum, dați foc barbei cu chibritul și când devine cu totul mică, atunci o sting. Zis și făcut. Aprinde chibritul și dă foc barbei. Barba era mai jumătate arsă când Hogeia s'a încercat să o stingă, dar arzându-și mâna a lăsat-o să fie victima flăcărilor. Când Hogeia s'a văzut cu barba și mustățile arse, a înțeles că cel ce a scris versurile avea dreptate.

Dacă eu eram cu minte ce trebuia să-mi arz barba?

În josul versurilor: om lung, cu barba lungă, trebuie să fie nebul, Hogeia a adaos cuvintele „adeverat este” și a plecat călare pe măgar.

Morala. Cine e lung și cu barba lungă, e bine ca să ia precauțiunii de mai nainte, să nu pățească ca Hogeia.

În timpul domniei lui Ludovic al XIV se făcuse obicei în Paris ca damele să mână singure caii. Din cauză însă că unele se dovediseră ca vizitii neîndemânaticii, se auzia în fie-care zi povestindu-se nenorociri și plângeri. Ca să se isprăvească odată cu acestea, prefectul poliției dete următoarea ordonanță:

«Pentru a se evita nenorocirile ce se întâmplă din cauză «că damele mână caii, rog pe toți părinții de familii (pater familias cum s'ar zice pe latinește) să încredințeze mânărea «cailor numai soțiilor sau fetelor cari au trecut de vârsta de «trei-zeci ani».

A doua-zi nu se văzu nici o damă sau domnișoară care să mână caii.

Un soldat ungar, în garnizoană la Budapesta, se îmbătase așa de rău, în cât nu mai putea să nemerească drumul ca-zărmii.

— Vino cu mine, leat, îi zise un tovarăș.

— Nu, nu pot să merg mai departe, răspunse el, dar fiindcă se învârtesc toate casele pe dinaintea mea, aștept până o veni și cazarma să intru înăuntru.

A așteptat mult soldatul trecerea cazărni, până când s'a trezit la secția 18.

La birt. — Două țărani au venit la Bucuresci pentru niște afaceri cari le-au mers bine. Inainte d'a se întoarce la țară, s'au dus într'o seară la un bun birt să facă chef.

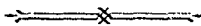
Pe la sfârșitul mesei, chelnerul a adus pe o farfurioară fiecăruia câte o scobitoare de dinți.

Unul dintre ei crezând că e ceva de mâncat, s'a încercat să o taie cu cuțitul. Cel-l'alt mai priceput, s'a uitat la ceil'alți mușterii ca să facă cum făceau și ei. Acesta s'a întors către tovarășul său și-i zise încetișor :

— Bre, aceasta nu se mănîncă, ci se sugă.

Turcu.

Notă.—Se primesc la redacția revistei «Lumină pentru toți» anecdote populare originale la adresa d-lui Turcu.

Introducerea lucrului manual în școalele rusești

Ministrul instrucțiunii publice din Rusia lucrează un proiect care va avea de scop de a introduce în programul școalelor primare urbane predarea meșteșugurilor. La fie-care școală urbană se vor alipi ateliere de cismărie, croitorie, timplărie și ferărie (mai târziu și ateliere de lăcătușerie) în cari elevii vor învăța unul din aceste meșteșuguri, după alegerea părinților lor sau după indicarea directorului școalei. Cheltuețile de întreținere ale acestor ateliere vor fi acoperite în parte prin vânzarea obiectelor fabricate de elevi și restul sumelor trebuincioase va fi dat de ministerul instrucțiunii publice.

STATISTICA SCOALELOR

Ministrul școalelor a dispus publicarea unei mari statistice, arătând numărul școalelor rurale și urbane, distribuite pe cătune, comune și orașe, felul școalelor și câte clase are fie-care. Tot aci se vor arăta câți băieți și câte fete sunt în etate de a urma la școală și câți din ei urmează la școală.

În această publicare de statistică se zice că sunt 3127 de școli din cari 298 de băieți, 263 de fete și 2566 școale mixte.

Iar copiii în etate de școală sunt 542.468 din cari urmează la școală numai 91.588 (adică 16.88%). Aceștia se divid astfel: 75.940 băieți (26.55%) și 15.648 fete (6.09%).

În acest an școlar s'a creat din nou 123 de școale rurale și s'a luat pe seama statului 44 de școale din cele întreținute de comune, deci în curentul an statul are 167 școale mai multe de cât anul trecut. În 1889, statul a luat pe seama sa 89 de școale din cele comunale și în 1890 școli 120. Toate acestea adause la cele precedente fac ca numărul școalelor rurale actuale să se urce la 3337.

În orașe sunt 351 școale urbane cu 1304 clase și 1178 institutori din cari 69 înființați acest an. Școlarii înscriși în curentul an la școalele urbane sunt 59747, pe când în 1889 au fost 40.354.

Deci este un progres pe toată linia în ce privește numărul școalelor și școlarilor.

Eniș-Bălteanu.

CORESPONDENȚA REDACȚIUNII

D-lui D. Ionescu, Invățător, comuna Borescu, județul Gorj

Regretăm că nu putem publica cele cerute de d-v. prin scrisoarea de la 21 Noemvrie relativ la aritmetia d-lui S. C. Haret. Dar

Este știut că un număr fracționar zecimal se poate transforma în fracțiune ordinară, adică un număr oare-care de metri se poate reprezenta printr'un număr fracționar ordinar. As-fel, spre exemplu, 2^m50 dintr'o stofă oare-care se poate scrie și $2\frac{1}{2}$ metri; de oare-ce transformând numărul fracționar decimal 2,50 în fracțiune ordinară găsim $2\frac{1}{2}$, căci $2,50 = 2\frac{50}{100} = 2\frac{1}{2}$.

Iar pentru lămurirea d-v. și a elevilor, amintiți-vă definiția numărului fracționar ordinar că este o reunire de fragmente egale de a orî-câta parte și din orî-ce unitate întreagă (metru, pâine sau cot) și ca atare pot împărți metrul sau cotul în 5 fragmente egale și se iaă 6 fragmente de a 5-a parte cea ce dă $\frac{6}{5}$; ori în 8 fragmente egale și se iaă 4 fragmente de a 8-a parte, ceea ce dă $\frac{4}{8}$, fără să mă preocup de sub-divisiunile metrului în decimetri, centimetri etc. și ale cotului în rupi și grei.

Spațiul ne lipsește de a da mai multe lămuriri, rămâne, dacă nu v'ați convins cele ce am spus, ca prin o mai multă studiere a chestiunii să vă convingeți singuri de greșala ce comiteți.

A. Bădulescu.

